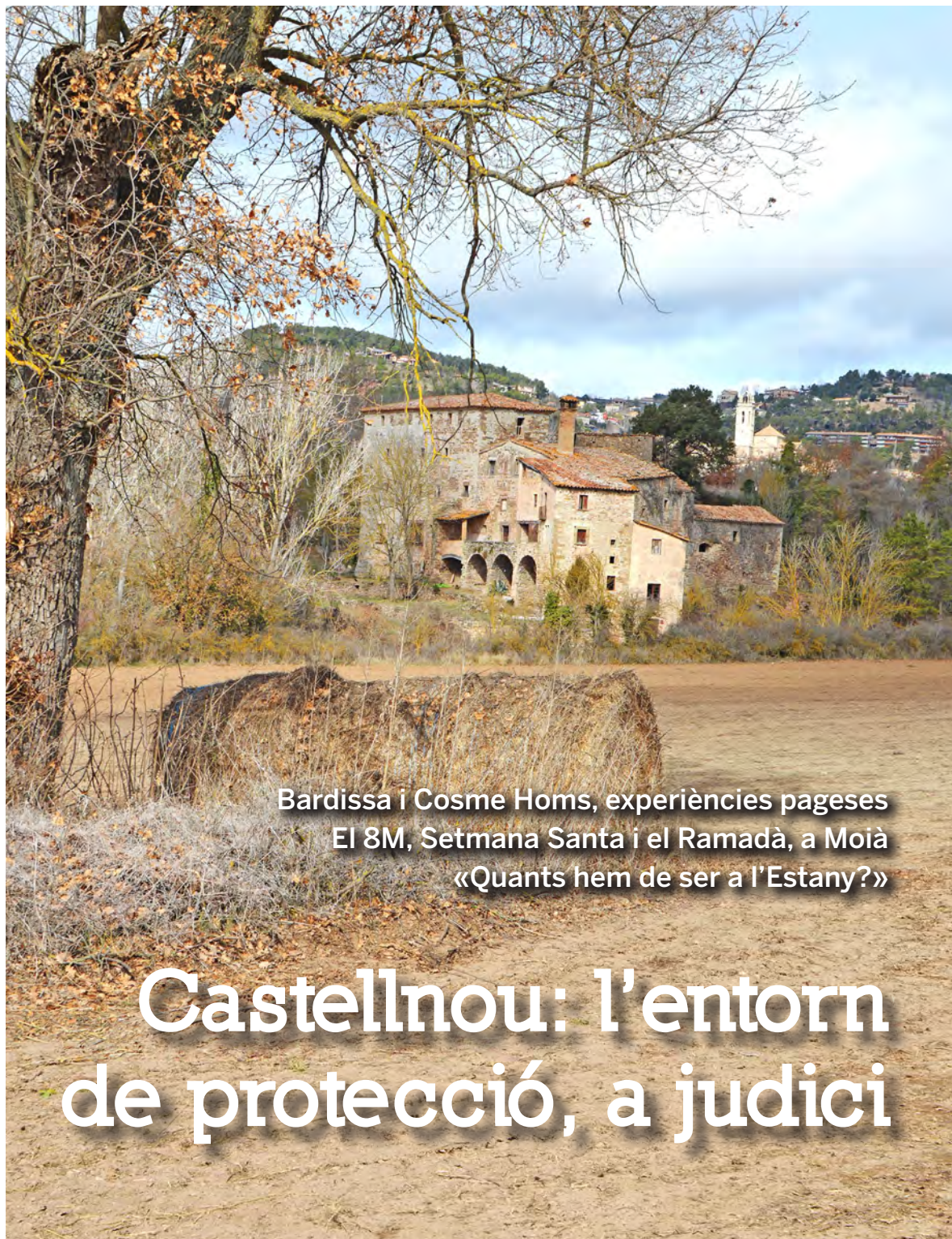

GENT
OPINIÓ
CULTURA
MOIANÈS
POLÍTICA
CRÒNICA

La Tosca

MOIÀ Abril-Maig 2024

núm. 824

Bardissa i Cosme Homs, experiències pageses
El 8M, Setmana Santa i el Ramadà, a Moià
«Quants hem de ser a l'Estany?»

Castellnou: l'entorn de protecció, a judici

Escorxador Comarcal del Moianès

Zona Industrial
Avda. del Prat, s/n
08180 MOIÀ

Tel. / Fax 93 820 80 84
Mòbil 608 44 21 87
Partic. 93 830 09 20

EL CONCURS

«La qualitat és en el detall»

No era molt habitual d'incloure les inicials del propietari i l'any de construcció en la serralleria del balcó. On és?

Entre els que identifiqueu correctament on es troba aquest element del poble de Moià farem el sorteig d'un formatge de Montbrú.

Envieu les respostes a latosca@latosca.cat indicant nom, cognoms i número de telèfon

SOLUCIÓ DEL
CONCURS
ANTERIOR

La imatge del concurs anterior correspon als capitells del campanar de l'antiga torre del doctor Vilardell, després restaurant, a la carretera de Vic. La guanyadora ha estat Montserrat Cots i Creus.

EDITORIAL

Fer de pagès, de sempre i de nou

Aquesta TOSCA tanca l'edició al cap d'una Setmana Santa primerenca que enguany ha coincidit, en part, amb el Ramadà del calendari musulmà. La lluna regula les celebracions entorn de la Pasqua cristiana, que es fixa d'acord amb el primer pleniluni després de l'equinocci de primavera, i també organitza el calendari musulmà.

En un altre ordre de coses, el proposat mes de març ha fet caure del cel 100 litres exactes per metre quadrat a Moià, tota una benedicció per als camps i que obre l'esperança de no haver d'agreuja a l'estiu les mesures per la secada. Ja no ho recordàvem, que la pluja pogués condicionar la nostra vida; en un pla anecdòtic, convertida en neu i acompanyada del torb, ha impedit de culminar la darrera etapa de la quaranta-vuitena edició de la travessa Moià-França.

La lluna, el sol i el temps meteorològic regeixen bona part dels destins de la pagesia, que ha protestat enèrgicament pels exagerats requisits burocràtics imposats per la Unió Europea. Els pagesos del Moianès també han participat en les manifestacions de protesta, incloent-hi talls de carretera. Aquest número inclou entrevistes a gent del món rural amb distints posicionaments. D'una banda, qui ha viscut aquest món des de generacions —«sempre és allò d'esperar a veure què fa des del cel»— remarca l'individualisme i la falta d'esperit cooperatiu dels pagesos;

també s'expressa l'admiració per unes generacions marcades «per la vida austera que portaven, de manera extrema». Es descriuen els principals problemes a què s'enfronta el sector, comptant amb les diferències que hi ha entre els qui es dediquen a la fruita, a la ramaderia o bé la integració porcina, com un món a part vinculat als escorxadors i elaboradors. D'altra banda, s'opina negativament sobre la presència del llop, un parer «políticament incorrecte», perquè tal presència ha estat acceptada, acríticament, a la nostra comarca, causant estralls entre el bestiar.

En aquest número també entrevistem dues pageses joves que han substituït, a Santa Maria d'Oló, un agricultor procedent de Moià que s'ha jubilat. Es tracta d'una decisió més aviat ideològica, amb la consciència que el sector ramader s'està morint i que és imprescindible un relleu generacional: «Va arribar un punt, quan devia tenir quaranta anys, que vaig preguntar-me què volia fer amb la meva vida i la meva carrera.» Amb un ramat d'ovelles i cabres es veuen «picant pedra» en el seu futur immediat, de tal manera que amb prou feines poden descansar i conciliar el treball amb altres esferes de la vida.

«Feina, feina i feina», coincideixen a exclamar-se els qui sempre han fet de pagès i els qui s'hi han posat de nou. Una vida massa condicionada per l'activitat laboral, que les generacions més joves, amb raó, no accepten.

ÍNDEX

Editorial	3
Vida municipal	5
Recurs judicial de l'Ajuntament de Moià ... <i>J. Font</i>	5
Rodríguez de Llauder: «Si s'ampliés el polígon ...» <i>J. Font</i>	8
La Queixa	10
Perfils	11
Cosme Homs Padrisa, pagès a Moià. <i>R. Portet</i>	11
Bardissa, ramaderia amb consciència. <i>E. Altarriba</i>	16
Actes i esdeveniments	20
Setmana Santa amb temps insegur. <i>E. Roca</i>	20
El mes del ramadà. <i>E. Altarriba</i>	22
8M 2024 a Moià. <i>A. Arisa</i>	24
Opinió	26
Maria Cuffí, gairebé sola en el nomenclàtor. <i>J. Font</i>	26
Les entitats informen	27
Biblioteca Municipal 1 d'Octubre	27
Primer Concurs Infantil i Juvenil de Piano. <i>JM Moià</i>	28
Moianès	30
Dinamització econòmica: resultats 2023. <i>Consorti M.</i>	30
Decomís de marihuana a Monistrol. <i>J. Font</i>	32
Oló: dues construccions, restaurades. <i>J. Canamasas</i>	33
Quants hem de ser a l'Estany? Desbarrar ... <i>D. Prat</i>	34
Esports	37
Antics futbolistes del C.E. Moià (11). F. Crivillés. <i>J. Riera</i>	37
Marcelo Sánchez, enamorat del futbol. <i>M.C. Muñoz</i>	39
Lletres	42
Cal Truques. <i>M. Baqués</i>	42
Publicacions	44
<i>Modilianum</i> 69: demografia i minyones. <i>A.C. Modilianum</i>	44
Llibres, Revistes, Diaris	45
Breus	47
Necrològiques	48
Moviment demogràfic	49
Dades meteorològiques	50

Castellnou (fot. Josep Font)

LA TOSCA Can Carner. Joies, 11-13 - 08180 Moià · latosca@latosca.cat · www.latosca.cat

Consell de Redacció: Eduard Altarriba, Àlícia Arisa, Neus P. Cirera, Jaume Clarà, Josep Font, Cristina Forcada, M. Carme Muñoz, Elvira Permanyer, Roser Portet, Josep Riera, Elisa Roca, Josep Ruaix
Administració: Eduard Gómez
Disseny de la revista: Soldevila. Disseny i Comunicació — Impressió: Winihard Gràfics, Moià
DL B-4501-1983 — ISSN 2014-5160, 2014-5179 (versió digital) — 8 números l'any. Preu de l'exemplar: 5'0 euros

Edita:
ASSOCIACIÓ CULTURAL
MODILIANUM

Amb el suport de:
 Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència

 Ajuntament
de Moià

LA TOSCA és membre de:

 ACPC
Associació Catalana
de la Premsa Comarcal

VIDA MUNICIPAL

Recurs judicial de l'Ajuntament de Moià per l'entorn de protecció de Castellnou

Josep Font

Nova peça en el debat al voltant de l'ampliació de l'escorxador comarcal del Moianès i la construcció de la futura planta de biogàs. L'Ajuntament de Moià ha interposat un recurs contenciós administratiu a la Generalitat per a revisar la protecció a l'entorn de Castellnou de la Plana i, sense tocar el monument, que l'àrea que implica no condicioni un projecte que el govern descriu com a clau per al futur del poble.

D'aquest fet se'n va tenir coneixement en un ple municipal, en la sessió de control dels decrets d'alcaldia, i suposa elevar-ho a via judicial, al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya. La justificació de l'Ajuntament de Moià es basa en el desistiment per part del Departament de Cultura de les al·legacions que l'ajuntament va presentar en la fase d'informació pública. En aquestes al·legacions s'argumentava que la protecció de l'entorn condiciona les actuacions al vial d'accés al polígon industrial, que «és susceptible

de canvis estructurals», afecta la depuradora i «qualsevol actuació que realitzem en la depuradora serà subjecte de tramitació més complexa per a obtenir el mateix resultat», diu l'ajuntament, i tampoc no està d'acord amb el límit nord de protecció de l'entorn del castell, per «no limitar el creixement natural del nucli urbà i dels equipaments educatius que hi ha». L'ajuntament declara que «el Departament de Cultura ha fet cas omís de la proposta tècnica de l'Ajuntament de Moià i tampoc no ha justificat ni ha argumentat mínimament per què ha descartat aquesta proposta» i que l'ajuntament formula el contenciós per «defensar els interessos públics municipals i compatibilitzar-los amb els de protecció del patrimoni arquitectònic privat».

Castellnou de la Plana és un immoble del segle XIV. Va substituir l'antic castell de Clarà —d'aquí la denominació de «castell nou»—. Es tracta d'un edifici gòtic i renaixentista que va ser propietat dels

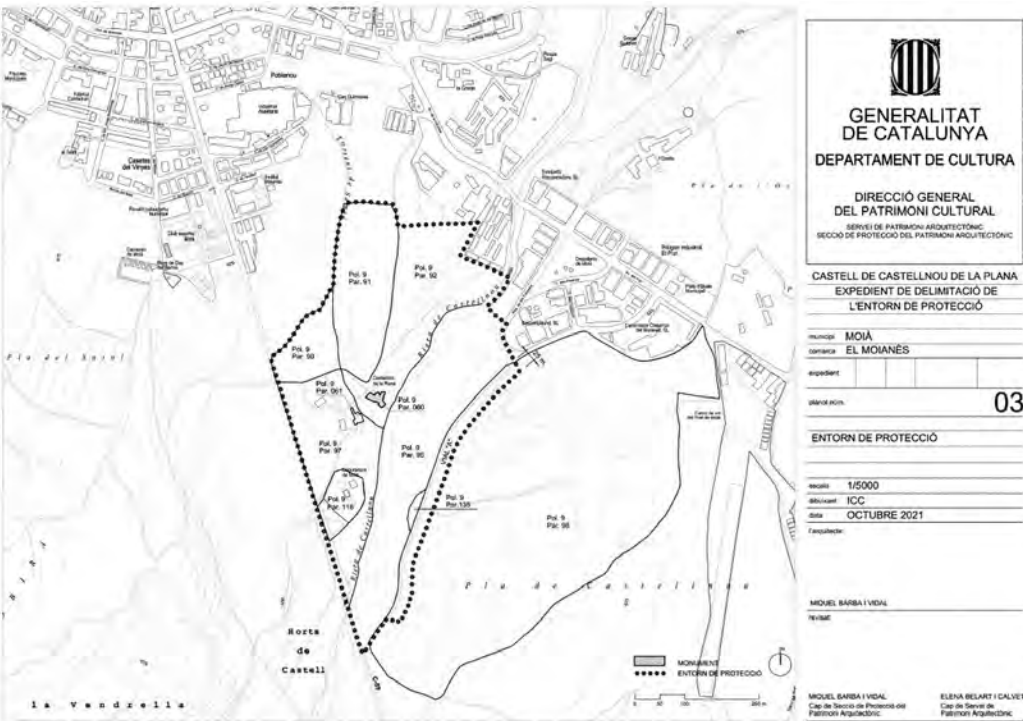

Castellnou de la Plana (fot. J. Font)

Planella, amb tres cossos: l'antic molí monumental, amb un aljub immens; el mas pròpiament dit, amb unes finestres ricament esculpides i presons en el nivell inferior i les dependències de la casa actual com a tercer cos. La història del castell està estretament vinculada a la de Moià. L'emmurallament de la vila i l'adquisició del dret de carreratge amb Barcelona en el segle XIV van permetre que la vila de Moià s'alliberés del sistema feudal dels Planella, un fet històric que és present tant en l'escut de Moià com en la festa «tradicional» de la Cabra d'Or, creada l'any 2010 per la festa major, inspirada en una llegenda i en què els Planella tenen un rol important en el guió i desenvolupament de la festa.

El monument històric és un Bé Cultural d'Interès Nacional, la màxima categoria de protecció de la Llei de patrimoni cultural català. L'octubre de 2023 el Go-

vern de la Generalitat va aprovar la delimitació de l'entorn de protecció del castell, que és una garantia per a preservar els valors del bé, l'estudi del monument i la seva contemplació, evitant impactes visuals que el comprometin. L'entorn ressegueix la topografia del paisatge en el qual s'ubica el monument i, entre les finques afectades, hi ha la parcel·la on se situa la depuradora, on «cal controlar les possibles ampliacions en el futur per tal que no malmetin el paisatge en què s'integra el castell», diu l'acord de govern, que inclou els informes favorables de l'Institut d'Estudis Catalans i del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català. La seva publicació en el DOGC va constituir la cloenda de l'expedient que s'havia incoat un any abans, que va estar a informació pública i les al·legacions al qual van ser contestades per la Direcció General del Patrimoni Cultural.

Entorn de protecció de Castellnou de la Plana

Rodríguez de Llauder: «Si s'ampliés el polígon, l'impacte sobre el castell ho canviaria tot»

Josep Font

Luis Rodríguez de Llauder

Malgrat la seva proximitat al poble, Castellnou de la Plana és un lloc força desconegut per a molts moianesos. Amb l'interès i la controvèrsia que han despertat els projectes de futur vinculats a la zona industrial, hem volgut entrar al castell acompanyats pel seu propietari, Luis Rodríguez de Llauder.

«Tinc un despatx d'arquitectura a Moià des del 1996. Tot i que he fet algun projecte aquí, treballo molt al Baix Llobregat. Des del 2006 visc en una casa a Moià. Aquell any, el castell, tot i semblar molt sòlid, s'estava esberlant. La capella, moltes pedres històriques, s'esquerdaven. Vam haver de fer-hi inversions quantioses, amb algun ajut del Departament de Cultura. I a partir d'aquell moment es va fer evident un altre problema: la nostra família és molt gran i la propietat de Castellnou era de tota la família. Tothom se l'estimava molt, però ningú no hi feia res, perquè no era vi-

able, el manteniment del castell, amb aquest règim de multipropietat. El 2008 vam decidir vendre-ho, però la meua àvia s'hi va negar en rodó: la seva mare (la meua besàvia) havia viscut al castell del 1920 al 1935, malalta de tuberculosi. Va sobreviure molts anys, a Moià, on finalment va morir. L'àvia va comprar el castell, amb una altra familiar, a la resta de la família i ja no va haver-hi tants propietaris.

»La finca de Castellnou era d'unes 200 Ha. Els Planells, en el segle XIV, havien tingut més de vint masos. La propietat s'estén pels horts de Castellnou cap a Puigsobirà i el Còdol, on hi havia hagut el mas de la Vendrella. L'any 2016, l'altra part de la família va posar en venda tota la propietat. Com que era tan gran, la immobiliària va dir que era millor segregarla i, llavors, es van vendre tres o quatre parcel·les. L'any 2020 vam tornar a comprar el castell a la part de la família que encara quedava. Vam estudiar amb el Consell Comarcal quina viabilitat econòmica tindria aquest edifici, perquè hi calen moltes inversions. És necessari refer totes les teulades, perquè tenen molts degoters i no posseeixen ni aïllament acústic ni tèrmic. La idea és fer de Castellnou un lloc de turisme rural i també obrir-lo a projectes del poble, com ara l'Ex-Abrupto. Ara bé, en ser un Bé Cultural d'Interès Nacional, intervenir en aquest edifici requereix un pla director aprovat per la Direcció General de Patrimoni Cultural. Amb l'entorn de protecció que va declarar la Generalitat, s'assegura la correcta preservació del conjunt. Si s'ampliés el polígon industrial, l'impacte visual i acústic sobre el castell ho canviaria tot.

Detall d'unes finestres i aljub de Castellnou de la Plana (fot. J. Font)

»Jo vaig viure bona part de la infantesa al castell. Estudiava a Barcelona, però per festes i estius, que eren molt llargs, vivia aquí amb una part de la família. Coincidíem una vintena de persones, entre cosins, minyones, masovers, la mare... La meua mare s'havia divorciat, fet que no era gaire comú en aquella època, i ella o bé anava amb el 600 al poble o hi anàvem a peu, passant pel cementiri. Recordo que van fer-hi una dutxa, però el sostre va cedir i, durant un temps, per a dutxar-nos havíem d'anar al Club Esportiu, a jugar a tennis. Vam haver d'anar a jugar-hi molt, per poder-nos dutxar, i potser per això he avorrit aquest esport.

El castell està compost per triangles. Té unes formes molt estranyes. Tenia moltes torres, abans de la guerra de Successió, quan les van fer retallar, rebaixant-les, com a càstig per haver perdut la guerra. Amb tantes torres, el castell és ple d'escalas que hi accedien i que li donen un aspecte laberíntic. Els de la Direcció General de Patrimoni diuen que és un castell únic a Catalunya pel que

fa a l'aprofitament de l'aigua amb el molí i l'aljub. És un edifici lligat a l'aigua. La bassa recollia l'aigua del Molí d'en Pujol, d'on arriba un canal de terra compactada. De petit m'explicaven que el moliner del Molí d'en Pujol cridava el moliner de Castellnou, a qualsevol hora, per aprofitar l'aigua que deixava anar. A final dels anys seixanta l'aljub encara emmagatzemava aigua i esporàdicament es feia servir el molí. Amb tanta aigua hi havia molta humitat. La mare d'en Martí Mas, el masover, va agafar reuma i se'n va haver d'anar a viure al poble.

«La primera vegada que vam veure la Cabra d'Or ens va sorprendre. El Planella propietari del castell va anar a lluitar a Sardenya, amb el rei, on va refer la vida. El Planella de qui parla la festa de la Cabra d'Or és el germanastre del propietari, que amb el propietari a Sardenya actuava de forma autoritària. Per tradició oral, la família explicava que entrava a l'església de Moià amb cavall, com a acte de prepotència. La població de Moià el van emparedar i el van deixar allà fins que va morir.»

La Queixa

Moianesos i moianeses. Des de les pàgines de LA TOSCA volem obrir un espai per a recollir les vostres **queixes, suggeriments, denúncies o demandes sobre l'espai públic** que ens vulgueu fer arribar (una vorera en mal estat, deixalles on no toca, un error urbanístic...).

Només cal que ens envieu un correu a latosca@latosca.cat amb

un **breu text** (unes cent paraules) i **una foto** del fet que voleu tractar i la vostra queixa serà degudament exposada a l'opinió pública mitjançant les pàgines d'aquesta revista (sempre subjectes a la disponibilitat de l'espai i al criteri de l'equip de redacció). En el correu heu de fer-hi constar el vostre nom i cognoms, però podeu optar per signar-lo amb inicials o amb pseudònim.

PERFILS

Cosme Homs Padrisa, pagès a Moià

Roser Portet

El Cosme va créixer a la casa de pagès de la Granoia, al terme municipal de Moià. Les circumstàncies de la seva vida van fer que es dedicués a fer de pagès des de molt jove. Això vol dir que té un punt de vista vast sobre el món de la pagesia a la nostra comarca: a part de conèixer tots el pagesos, també en coneix les característiques, les dificultats i pot percebre cap on es troba el futur d'aquesta professió des d'una perspectiva àmplia.

Vas néixer a la Granoia, ets el petit de set germans.

Per a mi hi ha dues Granoies. Una, la de la infantesa, quan érem tots a la Granoia, una casa on hi havia molt moviment

de gent: pares, germans i mossos. Jo era el germà petit, una mica separat dels altres, perquè hi havia hagut una germana que s'havia mort de meningitis. A la meua mare li havien passat moltes coses, però aquesta és la mort més sentida que tenia. Jo anava molt amb el meu pare i en tinc molts records; va morir per un accident de tractor l'any 1982, quan jo havia de fer catorze anys. Aquí ve la segona Granoia, quan el meu pare ja no hi és, una etapa molt difícil, és la de conflicte familiar. Però en l'anterior també hi havia vist les complicacions, amb una situació econòmica difícil.

T'hauria agradat dedicar-te a alguna altra cosa en comptes de fer de pagès?

Cosme Homs (fot. R. Portet)

Havia provat d'estudiar a Vic, però no acabava de trobar-m'hi bé. M'havia agradat molt la mecànica, hi havia un taller d'aquí Moià on havia anat per coses del tractor i on a vegades ajudava; m'anava bé i jo sortia de casa. Em vaig quedar a la Granoia, potser la mare es recolzava en mi; no és que em condicionés, perquè també era qüestió que la casa tirés endavant. Els meus germans van començar a marxar i el Joan, el meu germà gran, és el que es va quedar a la Granoia amb la meva cunyada Àngels. Teníem vaques de llet i jo me'n cuidava molt. A mi tot això m'agradava. També sembràvem i ho veníem al sindicat. Penso que vaig fer tot el que vaig poder i la cosa de mica en mica es va anar redreçant.

Treballar cuidant les vaques era molta feina, el que significa ser pagès: feina, feina i feina. També tens les teves satisfaccions i també t'agrada quan veus que tot va rutllant. Amb el Joan ens vam entendre, era com una societat de paraula, no vam fer mai papers. Però també era difícil, té quinze anys més que jo, amb una manera diferent de veure les coses. Vam treballar junts molts anys.

Vaig estar-hi molt bé. Té a veure amb estar enmig de la natura i viure d'aquesta manera, forma part de la feina i és un conjunt. Alhora, ara et veus i et penedeixes d'algunes decisions, perquè jo tinc un problema: m'agraden moltes coses (la mecànica o la fusteria, també el teatre, que no he deixat mai de fer-ne).

A la Granoia hi vaig estar fins fa cinc o sis anys.

Com descriuries la vida del pagès d'avui?

La vida del pagès d'avui a Catalunya és difícil: has de tenir una explotació d'un cert nivell per a poder arribar a viure'n, amb un cert nivell de producció per a poder tenir uns beneficis. Has d'efectuar unes inversions molt costoses; la maqui-

nària costa molts diners, i més en aquests anys que estem passant, que han sigut el detonant de totes les protestes que estem vivint. El pagès, tal com han anat les collites, s'ha hagut d'endeutar molt per poder anar suportant la càrrega que té, sigui de bestiar, sigui de terra, de la inversió del sembrar, de la inversió en maquinària. Tot plegat és un detonant, veure que s'inverteix tot el que s'ingressa i que no pots suportar-ho. Engegar totes aquestes protestes sembla que han anat bé perquè ens adonem tots plegats de la realitat del país.

Creus que hi ha solucions efectives?

Hi ha solucions, però quan parlem de protestes, segons el meu pensar, aquestes sempre han de ser d'una manera pacífica i ordenada, i amb un missatge clar del que cal solucionar. Tenim un govern que és prou dialogant, tenim un conseller que s'asseu a parlar amb els pagesos, escolta el que s'està demanant. La Generalitat també està lligada de mans i peus i s'ha de fer arribar la protesta a Europa. Hem de veure, a partir d'aquí, què va passant. L'Estat funciona igual que aquí a Catalunya, els pagesos també tenen les seves dificultats en altres zones espanyoles, tot i que veus que són unes protestes orquestrades pel partit polític Vox, que és el que ha encès o provocat aquesta revolta d'una manera diferent. És una pagesia diferent de la nostra, una pagesia més extensiva. S'estan fent coses per a poder pal·liar la situació de secada, hi ha hagut algun ajut i s'estan movent coses.

El tema burocràtic sí que és una complicació, sobretot per al pagès d'una edat pròxima a la jubilació, a qui resulta més difícil de conciliar-se amb les noves tecnologies. També es brinda ajuda des de l'Oficina Comarcal del Moianès, del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, que funciona.

Moltes vegades els requisits burocràtics van molt lligats amb la ramaderia. De fet, la pagesia la podem globalitzar com a catalana, però n'hi ha moltes. Ara coneixem el cas d'Alcarràs perquè hem vist la pel·lícula... Però és diferent collir fruita que tenir ramats. Hi ha molts tipus de pagesia en un sol territori. També hi trobem els grans integradors porcíns, un sector que és com un món a part del que és la pagesia, és un sector molt important i que mou molts caps de bestiar, econòmicament està molt vinculat de retruc amb escorxadors, elaboradors i un punt d'exportació que mou molt capital. De pagesos petits del porc gairebé no n'hi ha. I també existeix el món de les vaques, el món de les cabres i ovelles i el món cereal. O sigui que cadascú té els seus problemes però cal trobar un front comú amb solucions per a tots.

I aquest front comú és el de la Unió de Pagesos?

Sí, hi ha sindicats, com la Unió de Pagesos, que en aquestes últimes protestes semblaria que ha quedat una mica al marge, i ha aparegut aquesta plataforma, que en diem la Revolta Pagesa, que són els que l'encapçalen.

I arran d'això, què podem fer els ciutadans?

Jo veig en la ciutadania de Catalunya que el pagès va per una banda i tots els altres per l'altra. Sí, en aquest punt ens falta una entesa entre la ciutadania i el pagès. Però entesa no vol dir agafar la gent de ciutat i portar-los a les cases de pagès i allà fer el teatret. Entesa vol dir que tant els uns com els altres ens entenguem i coneguem. Hi ha d'haver un respecte i una valoració mutus. La pagesia havia sigut el sector primari i ocupava molta gent, però això ha canviat molt. Ara

Cosme Homs en un trasllat de les seves vaques en les diferents terres que té arrendades

tenim una gran ciutat com és Barcelona i tota la zona metropolitana. A aquesta gent, què els expliques? Els entens, perquè si tu visquessis allà i només haguessis viscut allò, a tu què t'importaria un pagès? Van al supermercat i troben de tot. Moltes vegades el que ells compren no és d'aquí.

El problema del pagès és molt fondo. Els pagesos som molt individualistes. No hem crescut amb l'esperit del cooperativisme. Si es poguessin crear cooperatives de producció tindríem una manera de fer arribar els productes directament al consumidor. Si n'haguéssim après... ja n'hauríem anat creant. Si haguéssim tingut formació empresarial, ja hauríem sigut capaços de crear supermercats a partir de cooperatives. Hauríem començat a treballar aquesta via molt abans.

Però tampoc no cal que us fustigueu...

No, és un pensament molt meu. Pots parlar amb un altre pagès i et dirà tot el contrari. És una de les coses que veig que ens falta: trobar la manera de comercialitzar aquests productes a partir de cooperatives per a poder-ho fer arribar als comerços directament.

I som a temps de fer-ho?

Sí, és clar. Amb aquesta nova concepció. Perquè ara, per exemple, sí que és veritat que s'han assegut a parlar els pagesos i el govern. Però amb les noves eleccions ens canviarà el conseller d'Acció Climàtica, o sigui, torna a convèncer un altre govern... No és fàcil. I ara que ha arrencat aquesta «revolució pagesa» valdria la pena aprofitar l'empena. I aprofitar també els sindicats que ja tenim per a poder-ho fer arribar al públic.

Des que gairebé tots els productes surten del camp per a arribar a les nostres neveres, el canvi de preu és abismal. Cal molta organització. Hi ha

uns sindicats que ja existeixen, però és que hi ha hagut intents i s'han enfonsat, com ara el de la Llet, on el que encara va resistint és Llet Nostra, que era una cooperativa. Per competència o el que sigui, també li costa molt d'anar aguantant el mercat. Aquí està la nostra consciència. També hi ha la consciència de la butxaca, perquè no tothom té la mateixa. Al final, també hem sigut un país que ha agradat més el que ha vingut de fora que el que hem fet aquí.

La gent s'ha acostumat a assegurar les collites...

Cada cop es va fent més, però assegurar no és barat, encara que hi hagi un ajut per part de l'Estat per a assegurar el que tinguis de conreu. Però que els peritatges siguin escrupolosos i que compleixin també a l'hora de pagar. En aquest cas, per exemple, de la secada de l'any passat, l'assegurança va respondre perquè es podia fer una assegurança de sequera i els peritatges es van fer molt bé i realment es van pagar. Però hi ha hagut casos de pedregada em què, si s'ha trigat a fer, no s'ha cobert tota la collita. De cop i volta hi poden haver moltes hectàrees a peritar i els pèrits són limitats. Per a treballar per a la pròxima collita, pots haver deixat poques franges de testimoni. I encara no hi ha una validesa per a poder fer el peritatge. Però si no ho fas així t'encalla el futur de la següent collita.

Com veus el futur dels pagesos?

El futur del pagès ja s'està veient com va. Sempre han vingut productes de fora. De temps difícils n'hi ha hagut sempre, però ara l'imperatiu ha sigut el temps. El fet de no poder collir ho està determinant. I el temps continuarà canviant. L'any que ve li farà el tomb i ens anirà bé. Però sempre és allò d'esperar a veure què fa des del cel. Tota la vida.

S'està veient que de gent jove n'hi

ha molt poca. A Moià tenim uns quants pagesos joves que volen tirar endavant. I després hi ha les noies, en tenim unes quantes que porten explotacions pageses. La pagesia jove ho té difícil, però no impossible. Els veig bé. El que sí que penso que s'ha de tenir seny amb les despeses i amb les inversions. Ara una mica més que abans, perquè actualment una inversió en un tractor pot pujar a més de 100.000 euros. Això són molts diners. S'ha de tenir aquest seny per a avaluar bé les inversions.

Tenim una gent molt vàlida, gent que ja ve de pagès, que han nascut a pagès i han acabat entenent molt bé la feina que fan. També tenim molts neorurals, que han acabat idealitzant el món de pagès. El dia a dia requereix molt esforç.

Creus que el pagès de tota la vida s'enfronta amb aquestes persones?

Hi ha un enfrontament ideològic. S'ha de saber que cadascú fa el seu camí. Cadascú té la seva manera de veure les coses. A aquesta gent jove que venen de fora a fer de pagès, tot i que els veus amb molta voluntat, els donaria un consell: que escoltin la gent del territori i que abans de prendre decisions hi visquin una mica i vequin què suposa.

I si una cosa hem d'admirar i hem de reconèixer a les nostres generacions passades és la vida austera que portaven. Vol dir que es privaven de moltes coses i que tot era plat a taula i anar fent; ho hem de recordar, no com a patró, però sí com a admiració. Conèixer aquesta gent lluitadora i completament anònima. Són els que han fet que realment la cosa vagi rodant.

Estem acostumats a un paisatge que hi és perquè algú llaura els camps i els fa créixer. Potser la immigració ens pot ajudar a mantenir aquest paisatge?

La immigració no s'ha comunicat amb el món de la pagesia. Molts venen de ciu-

tat. Però aquí trobem poca gent immigrant. Ara ja no és aquest patró de la immigració dels anys cinquanta i seixanta del segle XX. Venen tant africans com magrebins, hi ha llocs que n'hi ha sort, perquè la gent d'aquí no vol fer la feina. En trobem en granges o a collir fruita. També venen d'una cultura diferent, de vegades costa una mica adaptar-se i amb ganes d'aprendre, tant ells com nosaltres.

Tu estàs en una altra etapa de la vida. Estàs content de la teva decisió d'haver-te'n anat a treballar a la cooperativa Agropecuària del Moianès?

Sí, estic content. Va ser una opció que vaig prendre per tal de tenir aquest extra econòmic que m'ajudés a tirar endavant. I al final s'ha convertit en el principal. De tota manera, continuo tenint vaques d'engreix, principalment les tinc a Bolederes, ara faig de petit pagès.

Vols afegir alguna cosa?

Sí, hi ha un punt polèmic, però penso que ho he de dir: avui es parla molt de biodiversitat a la natura, que representa afavorir l'entrada del llop (igual que l'ós bru al Pirineu). Jo no hi estic d'acord. Tinc vaques, i el que suposa el llop és una pèrdua i una destrossa. Els nostres avantpassats van lluitar molt per erradicar-lo, i tot això no ha servit de res. Et ve imposat, no es parla amb la gent del territori, ens menystenen, ens tracten d'ignorants. Hem d'acceptar que torni el llop. Si una vaca vedella i el llop mata aquest vedell no té cap valor, ja te'l pagaran... Cal que parlin amb la gent que viu en el medi rural, no pot ser que només tinguin raó els grups ecologistes o els que prenen les decisions des d'un despatx a la ciutat. Per a ells no representa cap problema el llop al bosc; se'l miren amb uns prismàtics.

Bardissa, ramaderia amb consciència

Eduard Altarriba

Arran de la revolta pagesa, darrerament s'ha fet molt soroll al voltant del sector i les seves reivindicacions. Per tal de saber una mica més de com es viu aquesta realitat des del terreny, hem anat a conèixer Bardissa, un projecte ramader liderat per dues dones, la Júlia i la Marta, que s'han establert a Berenguères, una finca situada al terme de Santa Maria d'Oló, al límit entre les terres del Moianès i les del Lluçanès. Em reben al defora del cobert on tenen el bestiar i, envoltats de gossos, seiem a una taula de càmping annexa a la rulot que fan servir de vestidor.

Com vau decidir dedicar-vos a aquest sector?

Marta [M]: Crec que és d'aquestes feines en què has de ser apassionada. Jo de petita ja volia ser veterinària per estar amb animals. Amb vint anys ja tenia les meves cabres i treballava amb un veí que també en tenia i les munyia... Però és un sector en què has de ser molt valenta per a posar-t'hi. I sola no pots fer-ho, perquè no tens hores al dia per a dedicar-t'hi tant. Va arribar un punt, quan devia tenir quaranta anys acabats de fer, que vaig preguntar-me què volia fer amb la meua vida i la meua carrera. Ja feia molts anys que coordinava cursos a l'Escola Agrària de Manresa, molt ficada en aquest món, però sense tenir el meu projecte. Aleshores va ser quan vaig dir a la Júlia si volia posar-se en aquesta aventura.

Júlia [M]: Jo vaig estar un quant temps al País Basc, en un poble amb moltes ovelles, convivint amb gent pastora. Després vaig tornar a Catalunya i vaig anar a l'escola de pastors, vaig fer pràctiques en diferents finques, i llavors vaig voler començar un projecte propi. Tenir la Marta va ser una sort. No és fàcil trobar algú que

estigui motivat en aquest sector i que vulgui posar-s'hi.

I com vau venir a parar aquí a Berenguères?

J: Feia un any que buscàvem una finca. Havíem comprat un ramat de cabres i estàvem en un lloc on només podíem ser-hi provisionalment. Al Jaume i la Roser, els que portaven la finca, els coneixíem des de feia temps, havíem vingut alguna vegada a alguna esquila. I vam anar parlant de la possibilitat d'agafar el relleu de les ovelles.

M: Al Moianès hi ha una moratòria, una restricció del departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca que no permet la instal·lació de noves explotacions perquè les terres i els aqüífers estan molt contaminats de nitrats. Sobretot per la indústria porcina, és clar, per tots els purins que es tiren als camps. Els fems que fem nosaltres són molt diferents, tenen molt de carboni, perquè hi anem afegint palla, però la normativa és la mateixa per a tothom. Nosaltres vam demanar incorporació agrària de joves i tota la «mandanga», però no ens podíem instal·lar al nostre territori si no ho fèiem en un lloc on ja hi hagués una cartilla ramadera oberta.

Hi havia d'haver alguna cosa preexistent?

J: Sí. El que sí que es pot fer és ampliar cartilla. En tot cas aquí hi havia lloc, perquè no tenien tots els animals que els permetia la cartilla.

Vau comprar?

J: Estem de lloguer. Però no vivim aquí. La Marta viu a les Tosques i jo visc a Sant Feliu Sasserra.

Quants caps teniu?

M: Una setantena de cabres i tres-centes ovelles. Cabra florida, de llet i ovel·la ripollesa, de carn.

No tothom vol ficar-se en el sector...

J: De fet, hi ha molta gent que plega.

M: És que és completament deficitari. En el sector més primari del primari, els cereals, només et surten els números perquè hi ha subvencions al darrere, però tothom menja cereals, sigui directament o processat per animals, en carn. És la base de l'economia, més que el petroli, i no es paga.

Aleshores és vocacional?

J: A més de vocacional, crec que és una decisió política. El sector s'està morint en aquest país, i si no ens hi anem posant els joves, aquí no tindrem ni aliment propi ni coneixement de coses tan bàsiques com fer sortir l'aliment del camp que tens al davant o com has de portar un ramat. Molta gent que ho sap s'està morint i molt poca gent ho està aprenent. Per part meua, a part que m'agrada, és un posicionament ideològic. S'ha d'anar cap

aquí, perquè si no no hi ha futur. I també hem de millorar el sector, transformar-lo, valorar-lo i fer pedagogia per tal que sigui més sostenible del que és ara. Perquè si penséssim que no es pot transformar, no hi hauríem entrat.

Transformar, en quin sentit?

J: S'hauria de promoure la venda de petita producció, facilitar els projectes de petita escala i no posar tants impediments en l'àmbit burocràtic, que són moltes hores de feina i una càrrega mental que ens ofega. I que hi pugui haver més marge econòmic, que puguis vendre el teu producte més car perquè no hi hagi una competència molt més barata que et passi al davant, sigui el Lidl o el Mercadona. Una altra cosa és millorar la feina de pagès a nivell humà. Nosaltres també necessitem descansar i conciliar aquesta feina amb altres esferes de la nostra vida. Assumim que ens hem posat en una feina que ocu-

La Marta i la Júlia, a les Berengueres (fot. E. Altarriba)

pa moltes hores, però també tenim ganes de canviar aquesta mentalitat de 100%, 7 de 7, 365 dies a l'any.

M: 366.

J: Hem de buscar maneres de ser equips més nombrosos, més versàtils, amb més rotacions. Investigar una mica també en l'aspecte social, perquè si no és molt limitat i ofegador.

Hi ha algun projecte en el qual us emmiralleu o treballeu en xarxa?

M: A nivell d'organització al principi vam anar a parlar amb el Serradet de Barneres. Són una cooperativa de tres persones, tres amics, que s'escapen del model tradicional de la parella, on les tasques estan molt dividides: n'hi ha un que porta el tractor i un altre que es queda amb les gallines. Nosaltres intentem que no hi hagi una sola persona que sàpiga fer una cosa, perquè si una es trenca una cama...

J: I poder sortir de la lògica de la repartició de tasques en base al gènere. Nosaltres estem practicant un projecte liderat per dones també amb aquesta idea de poder-nos fer càrrec de tasques que fins ara estaven molt masculinitzades. Tampoc reneguem del model tradicional familiar. En certa manera ha funcionat, segueix funcionant i hi convivim.

M: També tenim la xarxa de Ramaderes de Catalunya.

J: És un espai de dones ramaderes. Allà hi ha aquesta mirada de cures, de sostenibilitats, una xarxa de suport en el dia a dia de la salut dels animals i com intervenir-hi. A més del tema polític.

M: Inclús per compartir en l'àmbit personal, quan expliques «avui m'ha passat això...», la gent hi està abocada.

J: Hem participat en la revolta pagesa i fa poc vam ser a la rotonda de Castellterçol. Però abans ja hi havia hagut la campanya «Foc als papers». Les d'aquesta comissió s'han tornat a reunir per demanar que es generi una categoria de pro-

jectes a petita escala i amb un menor nombre de requisits burocràtics. Al final s'està avançant. També hi ha l'associació ANCRI de l'ovella ripollesa. Vam portar ovelles al Mercat del Ram i hem anat coneixent altres explotacions. A poc a poc. Tot just fa un any que som aquí i encara ens sentim molt «novates».

Com us veieu els pròxims anys? Voleu fer créixer el ramat?

J: Doncs ens veiem picant pedra. Legalment el ramat podria créixer. Un altre tema és si podria créixer a nivell del menjar que hi ha a la finca amb la poca pluja que hi ha. Intentem tenir el ramat a la mesura del que la finca permet i que aquest es pugui anar regenerant.

M: Abans, amb les terres que hi ha, n'hi havia prou, però si no plou no hi ha menjar. I has de reduir caps de bestiar i fins i tot rebaixar l'edat dels animals per a tenir un ramat més fort i resilient. El fet de la secada et fa donar voltes sobre com maneges la terra i els animals.

J: I treballar diferent la terra. Fer més tancats dins del bosc, com estem fent.

Tancats dins del bosc?

M: Normalment a la tardor hi havia els camps sembrats de pastures, i els ramats menjaven això fins a la primavera, quan se segava i es feia el rostoll per a l'estiu. Però què passa ara?: que quan s'acaba el rostoll i arriba la tardor, no ha crescut res. Doncs el que fem és acostumar uns animals que menjaven als prats a menjar al bosc.

J: I també és una forma de regenerar els boscos: no hem de fer aclarides i hi ha menys massa vegetal, que són llumins per als incendis.

M: Anar fent servir els animals per a fer el bosc més comestible. Al final si obres més el bosc, hi sembres, els animals hi passen i hi caguen o els poses una bala de palla, tot això es va incorporant a la terra i acaba generant un menjar més dolç per al bestiar.

J: Van venir els bombers del GRAF per provar la diferència entre fer una crema preventiva o entrar-hi amb els animals. Van quedar impressionats, realment queda molt net.

Entenc que aquest any és tot un procés d'aprenentatge de veure el que funciona i el que no.

J: Totalment. Constantment. I veus el resultat al cap de molt temps. Estem aprenent totes. Perquè el mateix Jaume, que és qui ha treballat aquesta terra tota la vida, també està aprenent noves maneres que proposa l'agricultura regenerativa.

Doneu molta importància a aquesta transmissió de coneixements.

M: I tant! Crec que és un valor afegit que tenim, de començar un projecte aquí i aprendre tot el que aprenem del Jaume i la Roser. Tenen aquesta mirada del temps, de l'històric de la finca... Aquests camps els ha menat el Jaume i alguns

són rompudes que ha obert ell. És molt bonic i molt valuós poder comptar amb diferents generacions dins del mateix projecte.

Com comercialitzeu el que feu?

M: Ara com ara venem llet i carn. La llet la venem al Canadell, que ens la valoren molt, i a nosaltres com a persones, i a més es troba aquí al poble. La intenció és continuar venent-ne una part a ells, però també elaborar producte nosaltres. De fet, el nostre projecte amb les cabres és un projecte de formatgeria i som usuàries de l'obrador compartit d'Alpens.

I a quin escorxador aneu?

J: Anem a Ripoll, pel tema ecològic. Abans anàvem a Manresa, però es va convertir a porc. Estem interessades en el tema de l'escorxador de baixa intensitat de Moià, que queda a la comarca. Respecte a la carn, quan vam arribar, la venda de xais ja estava en marxa. N'hem mantingut alguna i estem intentant promoure

Amb un anyell i «el futur guardià del ramat» (fot. E. Altarriba)

la venda directa a fi de valorar el producte i tenir més marge.

Acabem amb una visita a les instal·lacions i una sessió fotogràfica. En un dels tancats, un grup d'anyells tenen la companyia d'un cadell de gos, una boleta blanca

que un dia serà un mastí. «El futur guardià del ramat», segons la Júlia. «S'ha de creure que és un més del ramat per a defensar-lo. Abans no en teníem, però al tancat del bosc hem tingut algun disgust amb gossos que la gent porta deslligats. També cal fer pedagogia en aquest aspecte.»

ACTES I ESDEVENIMENTS

Setmana Santa amb temps insegur

Elisa Roca

Segurament que molts dels vilatans i dels estadants de segona residència que van fer vida aquesta Setmana Santa a Moià van estar tan pendents de les activitats litúrgiques i cerimonials previstes com del temps meteorològic, ja que van ser uns dies inestables, alguns amb pluja constant i profitosa. Quin goig veure els sembrats fent bona cara, al mateix temps que han revingut fonts i s'han omplert basses en uns temps de secada extrema com la que vivim! Fins i tot una abundant nevada acompanyada de forts vents va deixar els quinze participants de la 48a Caminada Moià-França, organitzada pel GEMI, a un pas d'arribar al país veí. La prudència va fer que els organitzadors optessin per no arriscar-se a continuar endavant i fer camí, cap a l'estació de tren de la Molina per agafar-ne un de retorn a Vic.

Diumenge de Rams

El preàmbul de la Setmana Santa la van viure els feligresos assistint al Tridu dels Dolors el dijous 21, divendres 22 i dissabte 23 de març a les set del vespre a l'església parroquial. Aquestes funcions ja van entroncar amb el diumenge de Rams, que aplegà, malgrat ser un ritual que va a la baixa, un bon nombre de persones

amb un perfil familiar que amb palmes, palmons, branques de llorer o olivera commemoraven com cada any l'entrada de Jesús a Jerusalem fa prop de dos mil anys. Seguidament, la missa de dotze donava la sortida a tots els oficis litúrgics que van tenir lloc durant la setmana.

Els Armats

A les nou del vespre de dijous dia 28 de març van sortir puntualment els Armats per dur a terme les tradicionals evolucions de la Creu, el Quadre, el Tirabuixó, el Rel·lotge, la Cadena i l'Esgrima. Encara que fa anys que el silenci total és impossible, el públic assistent va seguir amb atenció l'execució de les figures del banderer, dels dos timbalers i dels catorze armats que configuren el grup. Afegim-hi que es nota un repunt de jovent engrescat a fer d'armat i que de moment encara no s'ha fet el pas d'incloure-hi noies, com sí que han fet aquest any, per exemple, a Vic.

Processó del Divendres Sant

També puntuals van sortir els Armats el Divendres Sant a les nou del vespre, amb el seu repicar a l'uníson de llances, precedint la processó. Els cinc passos o misteris van anar desfilant des de l'inte-

Benedicció de Rams (fot. J. Font). Processó (fot. Aj. Moià). Caramelles (fot. J. Font)

rior de l'església empesos pels confreres i simpatitzants de cada congregació cap al carrer de les Joies i la plaça de Sant Sebastià, per a baixar pel carrer del Forn i retornar a la plaça Major passant pel carrer de Francesc Moragas. Aquest nou recorregut, escapçat i molt més curt que els altres anys —algunes veus comentaven que era per evitar passar per la plaça del Colom, on el respecte i el silenci sempre han brillat per la seva absència—, va ser molt comentat i va acabar amb els misteris exposats a la plaça, després d'uns tres quarts d'hora escassos de processó, i amb la interpretació del Miserere, l'Stabat Mater i el cant de les Agonies, a càrrec del cor de la parròquia, sota la direcció de Dani Vallejo i amb el seu germà Miquel acompanyant-los amb el fiscorn, com a cloenda de l'acte. L'organització va anar a càrrec de la Parròquia de Santa Maria de Moià, la Congregació de la Mare de Déu dels Dolors, la Congregació de la Mare de Déu de la Tosca, el Grup de Cantaires, els Armats i la col·laboració de l'Ajuntament de Moià, amb una participació total de 170 persones, entre aquestes unes 45

vestes —lluny del centenar que s'havien comptabilitzat anys abans de la pandèmia—, vestides de rigorós negre, algunes descalces i arrossegant cadenes, i altres, portant creus.

Caramelles

Tot i que el temps era insegur, durant tot el matí els nens i nenes de 5è i 6è de primària de l'Escola Pia van sortir pels carrers de la vila a cantar caramelles sota la direcció de Clara Renom, que n'és la mestra de música. Abillats com ja és habitual amb els vestits típics de catalanets i catalanetes, van visitar les residències de gent de la tercera edat abans de reunir-se davant l'església per interpretar, en presència de la gent que ja havia sortit de missa, un floret de cançons. Els caramellaires també van ballar l'*Esclat de vida* amb bastons i van poder recollir un munt de diners per a poder fer alguna excursió a fi de curs. Enguany hi mancaven els dos infants que tradicionalment felicitaven la Pasqua enfilats en els bastons entrellaçats dels dansaires un cop acabat el ball.

El mes del ramadà

Eduard Altarriba

La comunitat musulmana de Moià, com la de tot el planeta, aquestes setmanes ha estat celebrant el sagrat més del ramadà. És un dels cinc pilars de la religió islàmica, que se celebra el novè mes del calendari islàmic, calendari de base lunar que actualment és troba en l'any 1445 de l'hègira. Durant aquest més sagrat, que recorda la primera revelació de Muhammad, les persones adultes observen dejuni, abstinència, oració i reflexió en comunitat. El dejuni va des de l'albada fins a la posta de sol

i s'observa tots els dies del ramadà, des d'una lluna plena, que enguany va esdevenir-se l'11 de març, fins a la següent, el 10 d'abril, quan la «petita festa» (*'id al-fiṭr*) marcà el final del ramadà i la ruptura del dejuni.

Per tal de saber una mica com viuen els musulmans moianesos el ramadà, he anat a parlar amb Hamet Camara. Originari de Mauritània, va arribar a Moià després d'un periple que va començar el juliol de l'any 95 a les Canàries i que va passar per Barcelona, Banyoles, Almeria,

Mallorca i Lleida. Des del 2001, però, viu al poble, on ha format la seva família, que ja consta de sis fills, tres nois i tres noies. La conversa transcorre en una barreja fluctuant entre català i castellà. A part del seu periple migratori, m'explica que per a ell i la seva família el ramadà és un fet important que com a bon musulmà observa degudament. Els petits de la casa no fan el ramadà, com quan ell era petit a Mauritània (només els adults sans hi estan obligats), però els seus fills grans sí que l'observen.

El primer menjar del dia, m'explica, és a les quatre o cinc de la matinada, molt abans que s'intueixi l'alba, i el dejuni no es trenca fins al capvespre. Per a l'Hamet el ramadà és un precepte que compleix perquè, per a ell, ser musulmà és una guia moral que marcarà la diferència entre els qui seran cridats al paradís i els qui

aniran a l'infern. «Tal com explica l'Alcorà —diu—, si ets mala persona, beus i robes, aniràs a l'infern.»

Quan l'Hamet va arribar a Moià, no hi havia cap espai de trobada per a la comunitat musulmana, però des de fa anys ja poden congregar-se a l'oratori que hi ha a la carretera de Manresa, un espai situat en uns baixos on es poden encabir una cinquantena de fidels, encara que alguna vegada, segons diu l'Hamet, no hi han cabut tots. Ell hi fa cap cada divendres, sobretot en aquest mes, encara que darrerament un atac de gota li ha dificultat aquest costum.

M'acomio de l'Hamet recordant les històries que m'explicava el meu pare, quan érem una societat religiosa (per força) i la Setmana Santa era una altra cosa que també imposava dejunis i devocions variades.

Hamet Camara (fot. E. Altarriba)

8M 2024 a Moià

Alícia Arisa

La commemoració del Dia Internacional de la Dona 2024 a Moià va ser programada tant des de l'ajuntament com des de posicions alternatives com ho és la Birbada, Assemblea Feminista del Moianès. L'objectiu comú, incidir en allò que encara manté la desigualtat entre la dona i l'home i fer propostes que permetin revertir-la.

Per una banda, durant el mes de març a l'Institut Moianès es van dur a terme cercles no mixts, com la lectura del manifest del 8M 2024 per part dels alumnes, altres activitats de caire reivindicatiu i un curs d'autodefensa feminista a l'Ateneu la Pól-vora o Punt Jove, a càrrec d'Ana Jorge.

Eudald Font, pintor, es va fer càrrec de la xerrada «Dones artistes, les oblidades» a la Biblioteca Municipal 1 d'Octubre, on, a més, des del dia 1 fins al dia 9 de març hi va haver l'exposició bibliogràfica de llibres i contes sobre feminisme i igualtat entre sexes i durant tot el mes la de dones pioneres de la Unió Europea.

També, relacionats amb els actes del Dia Internacional de les Dones, hi ha va haver el Sopar de la Dona, una tertúlia literària a càrrec de Nerea Campo, un taller de *collage* feminista amb Laura Poquet i un espectacle amb Ana Polo.

Per altra banda, des de la Birbada, mesos abans, es van convocar comitès oberts per a preparar els actes i activitats amb motiu del 8M. Resultat: una setmana sencera de formació i reivindicació dels drets de la dona treballadora. Organitzat conjuntament amb la resta de grups feministes de la Catalunya Central, una acció contra l'empresa ICL, responsable de la producció de fòsfor per a la fabricació de bombes. Una taula rodona per a parlar de com aterra el feminisme en el món rural, amb les veus de les dones pageses del territori, la perspectiva ecofeminista i la

lluita feminista de base. I, com a culminació, el mateix dia 8 de març, la tercera manifestació consecutiva al Moianès, mixta, en què també es va llegir un manifest del 8M 2024.

Per la seva banda, el Consell Comarcal del Moianès va engegar la campanya per fer visibles les dones que tenen dedicats carrers al Moianès; a més de les conegudes, com Mercè Rodoreda, destaquen les d'impacte local com Maria Cuffí i Canadell a Moià (mestra de primària i secundària), a Monistrol de Calders Roser Ribera Icart (infermera) i Conxita Forcada (mestra de primària), a Castellterçol Agnès Armengol i Altayó (escriptora, activista cultural, música i compositora). En total, onze carrers del Moianès tenen noms de dona.

Algunes accions es van abordar tant des del programa oficial com des de l'alternatiu, com la lectura de manifestos del 8M 2024 o el treball sobre propostes d'autodefensa feminista. Pel grau de participació es pot destacar l'esmentada manifestació pels carrers de Moià organitzada per la Birbada, la més seguida dels darrers anys, ja que s'hi van aplegar una vuitantena de persones. Al seu pas per l'avinguda de la Vila es va llegir el seu manifest per al 8M i a la cruïlla del Poblenou es va aturar el trànsit i es va llegir un poema col·lectiu fruit de la col·laboració de diverses dones que van expressar el seu sentir.

I per part del programa de l'ajuntament, el Sopar de la Dona, a Les Faixes i organitzat per ViMusic, va reunir unes dues-centes dones. A més d'haver-hi actuacions musicals, es va passar un documental sobre un grup de moianesenques que han superat un càncer. Una part de la recaptació d'aquest sopar va destinat a la Fundació Althaia.

Lectura d'un manifest a l'Ateneu La Pólvora. Manifestació del 8M

OPINIÓ

Maria Cuffí, gairebé sola en el nomenclàtor

Josep Font

Aquesta revista inclou un article dels actes organitzats amb motiu del Dia de la Dona a Moià, en què, entre altres activitats, s'informa que el Consell Comarcal del Moianès va engegar una campanya per a fer visibles les dones que tenen dedicats carrers a la comarca.

La programació de jornades reivindicatives pel volts del 8 de març s'ha ben consolidat i és un factor ben positiu. Ara bé, també podria fer pensar que l'organització d'aquests actes eximeix de prendre decisions els altres dies de l'any, perquè, en el cas dels noms dels carrers, es tracta d'una competència plenament municipal.

Ho desenvolupo: una aproximació quantitativa al nomenclàtor de Moià és ben significativa del rol que hi té la dona actualment. Amb les dades del sistema d'informació territorial de la Diputació de Barcelona, s'han seleccionat 224 elements del nomenclàtor, una vegada descartats els noms dels masos i els topònims d'alguna serra, d'una banda, i prescindint també de l'anàlisi de denominacions com ara Sant Sebastià o Immaculada Concepció. Doncs bé, un 30% dels carrers i vials de Moià tenen noms de persones concretes i, d'aquests, 62 són dedicats a homes i 6 a dones, que són Maria Àngels Anglada, Mercè Rodoreda, Montserrat Roig, Victòria dels Àngels, la plaça Viladaví (una dedicatòria doble, a Maria Vila i Pius Daví) i Maria Cuffí. En percentatge, un 91% dels carrers són per a recordar

homes, una dada més que contundent pel que fa a paritat.

De fet, el carrer dedicat a Maria Cuffí i Canadell és l'únic dedicat a una dona per la seva contribució a Moià. Cuffí va ser professora a la nostra vila de 1951 a 1970. L'escola pública, llavors, era a l'edifici de l'ajuntament, a la zona on ara hi ha l'oficina dels mossos i la policia local. Les

nenes entraven pel carrer de les Joies i els nens pel carrer del Forn. Un any després que Maria Cuffí marxés de Moià va inaugurar-se l'Escola Pública a l'emplaçament actual, i ja va ser de caràcter mixt. El carrer de Maria Cuffí és proper a l'escola, a la confluència dels carrers dedicats al filòsof vigatà Jaume Balmes, al bisbe Torras i

Bages i a Miquel Vilarrúbia, alcalde franquista de Moià de 1946 a 1969 i on està domiciliada l'Escola Pública. I, per acabar-ho de reblar, la façana lateral de l'Escola dona a l'avinguda de la Pau, que és un nom que fa bonic però que en realitat fa referència a la campanya de màrqueting empesa per Manuel Fraga, ministre d'Informació i Turisme l'any 1964, per blanquejar el franquisme i glorificar la victòria de Franco en la guerra civil, una campanya que també va incidir en el nomenclàtor municipal.

Com en tants pobles de Catalunya, la presència de la dona als carrers de Moià és testimonial i, en termes educatius, no és ni «mixta». A més, alguns noms del nomenclàtor, que tenen una dimensió simbòlica innegable, presenten un «necessita millorar».

LES ENTITATS INFORMEN

Biblioteca Municipal 1 d'Octubre

Durant tot el mes de març s'ha pogut veure l'exposició «Dones pioneres de la Unió Europea». En la seva condició d'escola ambaixadora del Parlament Europeu, l'Institut Moianès va oferir aquesta mostra coincidint amb la commemoració del 8M, Dia Internacional de les Dones. La biblioteca també va fer exposició bibliogràfica de llibres i contes sobre feminisme i igualtat entre sexes, i va acollir la xerrada sobre «Dones artistes, les oblidades», a càrrec del pintor Eudald Font i amb la col·laboració del Cercle Artístic del Moianès. El divendres 1 de març es va presentar el llibre *Anem d'excursió, aprenem ciència*, a càrrec de la seva autora, Clara Roselló Viader. El llibre parla de l'experiència de la Clara i la Núria quan van d'excursió amb la seva mare i, pel camí, es van fixant en petits detalls de la natura dels quals aprenen un munt de curiositats.

La tertúlia literària dels mes de febrer es va fer sobre la novel·la *La campana de vidre*, de Sylvia Plath, a càrrec del filòleg en llengua anglesa Pep Monsech. A la tertúlia del mes de març es va comentar la

novel·la *La vida material*, de Marguerite Duras, a càrrec de Nerea Campo, directora de l'espai A Cobert. Els participants del club Atrapallibres van fer l'última sessió de la temporada: el dimecres 13 els Animals Lectors (categoria 10 anys) van comentar el llibre *Fora de lloc*, de Lucy Knisley, i el dia 20 va ser la categoria d'11 anys la que parlà d'*Oi que ens hem perdut, Alicia?*, de Pep Puig.

El club «Llegir òpera» va assistir a la conferència-audició sobre *Manon Lescaut* de Giacomo Puccini, a càrrec d'Albert Ferrer, historiador de l'art i musicògraf, el dia 7 de març. La setmana següent es va anar al Kursaal de Manresa a veure l'obra. Hi col·laboren la FOC i Joventuts Musicals.

El 19 de març es va fer el taller de Pasqua, es van decorar ous i es va preparar la mona, amb pa de motlle, melmelada, crema de cacau i ous de xocolata.

El divendres 22, conte «Ballmanetes» per als més menuts, a càrrec de Mercè Martínez, contes, cançons i moixaines per a jugar i acaronar amb les paraules, per a contar

Participants en la sessió d'Atrapallibres del dia 20 de març (fot. Bibl. Mun. 1-O)

i cantar amb les manetes. Activitat relacionada amb el Dia Mundial de la Poesia.

El mateix dia al vespre, organitzat pel Cercle Artístic del Moianès, hi va haver la taula rodona «Situem la IA generativa a l'agenda cultural: implicacions, reptes i

oportunitats». Es va aprofundir en les característiques de la intel·ligència artificial generativa i els seus efectes en la cultura i la creativitat, també sobre els desafiaments ètics, les oportunitats de creixement i el seu impacte en la societat.

Primer Concurs Infantil i Juvenil de Piano

Joventuts Musicals de Mojà

La primera edició del nou concurs de piano de Mojà es va tancar amb èxit. La participació fou excel·lent, amb un total de vint-i-un inscrits, procedents de diferents llocs d'Espanya i el nivell dels concursants va ser molt alt en general, destacant la maduresa del primer premi juvenil, el pianista madrileny Álvaro Fernández-Bravo, que interpretà un impecable Mozart, un deliciós Chopin, un Schumann ple de força i un interessantíssim Kurtág. Va guanyar també la beca i el concert. El segon premi juvenil va ser per al pianista mallorquí Marc Sintes.

En la categoria aleví, la més nombrosa en participants, el primer premi se l'endugué Marc Parés, que guanyà també la beca per al campus musical, mentre que el segon fou per a Lior Gotlibovich Castro. El moianès Gerard Romeu guanyà el premi al millor estudi.

En la categoria infantil el primer premi fou per a Nicolás Vaysgerber i el segon per a la granerina d'origen polonès Sofi Forenc, de només nou anys, i la beca i el premi al millor estudi, per a Albert Pujade.

El jurat era integrat per tres pianistes d'excepció, Laia Masramon, Ricard Rovirosa i Xavier Ricarte, i per Nona Arola, presidenta de JM Mojà. El concurs comptà amb el patrocini de Rovira-Energia.

Premiats categoria juvenil

Primer premi: Álvaro Fernández-Bravo Casado.

Segon premi: Marc Sintes Pineda.

Beca per al Campus Musical del Moianès: Álvaro Fernández-Bravo.

Millor interpretació d'un estudi: Marc Sintes.

Actuació al cicle de Joves Talents Maria Vilardell Viñas: Álvaro Fernández-Bravo i Marc Sintes.

Premiats categoria aleví

Primer premi: Marc Parés González.

Segon premi: Lior Gotlibovich Castro.

Beca per al Campus Musical del Moianès: Marc Parés.

Millor interpretació d'una obra catalana: Lior Gotlibovich.

Millor interpretació d'un estudi: Gerard Romeu Bas.

Menció per participar al Campus Musical: Martí Sobrado Ruiz.

Actuació al cicle de Joves Talents Maria Vilardell Viñas: Marc Parés i Lior Gotlibovich.

Premiats categoria infantil

Primer premi: Nicolás Vaysgerber Ciularu.

Segon premi: Sofi Forenc.

Beca per al Campus Musical del Moianès: Albert Pujade Viladrich.

Millor interpretació d'un estudi: Albert Pujade.

Menció per participar al Campus Musical: Nicolás Vaysgerber

Els premiats en les categories juvenil, aleví i infantil (fot. JM Moià)

MOIANÈS

Dinamització econòmica: resultats 2023

Consorci del Moianès

Formació ocupacional

Amb l'objectiu de dinamitzar econòmicament el Moianès i oferir formació per a l'ocupació, destaquem alguns dels resultats del Consorci del Moianès en l'àmbit de la **promoció econòmica** l'any 2023:

- Es van rebre 1.422 visites als Punts d'Informació Turística i Ecomuseu (Oficina de Turisme del Moianès, Esplugues, Rentador de la llana i Poues de la Ginebreda).

- Des del Servei d'Ocupació del Moianès s'han atès 203 persones que cerquen ocupació o la volen millorar, s'han gestio-

nat 242 ofertes de treball i s'han assolit 94 insercions laborals.

- El personal tècnic del Servei d'Ocupació ha acompanyat les persones usuàries en la realització de tràmits digitals (sobretot relacionats amb el SEPE i el SOC), amb la realització d'un total de 307 tràmits.

- L'Oficina Empresarial del Moianès ha acompanyat 108 nous projectes empresarials i ha atès 227 empreses, donant suport a la creació de 42 empreses i a la tramitació de 75 subvencions per a emprenedors i empreses.

MOIÀ

Avda. Zona Industrial, s/n
Tels. 93 830 12 25
93 820 77 77

AVINYÓ

Antoni Prat, s/n
Tel. 93 838 72 78

SANT QUIRZE SAFAJA

Ctra. de Mollet-Moià
Km. 25,400

CALEFACCIONS - INDÚSTRIES
AGRÍCOLA - AUTOMOCIÓ

SERVEI A DOMICILI
TELS. COMANDES :
93 830 12 25 - 93 820 77 77

- Des de l'Àrea de Formació del Consorci del Moianès s'han realitzat 191 cursos i activitats, amb un total de 2.252 participants.

Entre els resultats més destacats dels programes de **formació i ocupació** que oferim hi trobem:

- 18 persones contractades en el marc del programa 30 Plus 2023, del Servei Públic d'Ocupació de Catalunya, que pretén afavorir la inserció laboral de les persones en situació d'atur de trenta anys o més, proporcionant-los formació i competències per a ocupar un lloc de treball, i ofereix subvencions a les empreses per a la seva contractació.

El dia 1 d'abril va acabar el període de contractació mitjançant les subvencions del Programa 30 Plus de la convocatòria 2023, en què s'han assolit les 18 contractacions màximes atorgades, realitzades per 15 empreses de la comarca i que han permès generar ocupació per a aquestes 18 persones per almenys sis mesos de durada. Aquests 18 contractes de treball suposen un total de 171.565,43 euros sol·licitats de subvencions per a la contractació. Els contractats han realitzat accions formatives complementàries al lloc de treball amb una durada de vint hores per persona. Fins al moment han realitzat la formació 13 dels 18 participants i està previst que els pròxims

mesos la realitzin les 5 persones restants.

- Iniciem el Programa Forma i Insereix amb una subvenció per part del Servei Públic d'Ocupació de Catalunya. La seva finalitat és realitzar accions formatives amb compromís de contractació adreçat majoritàriament a persones aturades. El programa ofereix als alumnes l'obtenció d'un certificat de professionalitat en l'àmbit de l'atenció sociosanitària a persones dependents en institucions socials, per tal de professionalitzar els participants amb l'objectiu que puguin ser contractats per les empreses del territori per a cobrir les seves necessitats. El programa preveu la participació de deu persones, de les quals com a mínim sis han de ser inserides en el mercat laboral. Per tal d'aconseguir l'objectiu tenim cinc empreses del sector que s'han compromès a fer contractacions.

- Un total de 13 alumnes finalitzen amb èxit el curs de formació ocupacional «Operacions auxiliars de serveis administratius i generals». Consta de 470 hores, de les quals 80 van ser destinades a pràctiques en diferents empreses de la comarca. El curs, també en el marc del Servei d'Ocupació de Catalunya, anava adreçat preferentment a gent en situació d'atur. Van iniciar-lo 15 persones (el màxim d'alumnes permesos), de les quals 13 van acabar-lo de forma satisfactòria. En tot moment van estar tutoritzats per personal tècnic del Consorci.

CLÍNICA PODOLÒGICA MOIÀ

Centre de Podologia autoritzat pel Departament de Salut Plaça del Colom, 4 2n-2a // 08180 Moià

- QUIROPÒDIES (dúrcies, ulti de poll, ungles, ...)
- CONTROL PEU DIABÈTIC
- BERRUGUES PLANTARS
- ORTESIS DE SILICONA
- ESTUDIS BIOMECÀNICS
- PLANTILLES PERSONALITZADES
- REVISIONS INFANTILS

Cristina Homs Fargas N° Colegiada:1456

 93.820.91.55 - 659.660.348

Decomís de marihuana a Monistrol

Josep Font

*Plantació de Monistrol de Calders
(fot. Mossos)*

Els Mossos d'Esquadra van detenir el dia de Sant Josep un home de trenta-tres anys i van intervenir gairebé 3.000 plantes i 10 kg de cabdells de marihuana. Les instal·lacions eren a l'entrada del poble de Monistrol de Calders, allà on hi havia hagut la piscina municipal.

A diferència de l'operació que va tenir lloc a Moià, de caràcter casual i de la qual informava el darrer número de LA TOSCA, la detenció a Monistrol de Calders és el resultat d'una investigació

iniciada el mes de gener passat, després de tenir coneixement de l'existència d'una plantació de marihuana i que va desencadenar l'establiment d'una sèrie d'activitats de vigilància per a recollir indicis del conreu de marihuana i identificar els individus relacionats amb la plantació.

L'operació va tenir lloc de matinada. Els mossos van publicar a les xarxes un vídeo gravat des de l'aire, amb càmera tèrmica, en què podia observar-se una vintena d'operatius dels mossos accedint a la nau des de diferents punts. Segons fonts policials, aquestes operacions són arriscades, perquè, essent un negoci tan lucratiu, sovint els posen parany a les entrades de les plantacions o, en algunes ocasions, els responen amb violència.

Les plantes estaven distribuïdes en diferents estances i tenien una complexa instal·lació amb ventiladors, aparells d'aire condicionat, focus i altres estris per a afavorir el cultiu. Les plantes intervingudes haurien tingut en el mercat un valor d'uns 290.000 euros. La persona detinguda és acusada d'un delictes contra la salut pública i defraudació de fluid elèctric.

Sant Antoni, 14
08180 MOIÀ

el
casal
CaFè - Bar

Tel. 93 830 03 02

Oló: dues construccions, restaurades

Josep Canamasas

El passat desembre, per iniciativa d'uns quants jubilats, es va restaurar l'oratori de Sant Sebastià que es troba a prop del mas Pardols. L'edifici es va construir l'any 1940, per una promesa que van fer els olonencs Sebastià Sala Senties i Miquel Ollé Jubany. La promesa era que si podien tornar a casa un cop acabada la guerra civil pagarien una capelleta dedicada a sant Sebastià. Els paletes van ser el Pepet del Pardols i el Ramonet de Cal Borrasca.

Es tracta d'una construcció quadrada de 90 cm de costat i una alçada de 3 m. Té alguns trets modernistes, ja que hi ha dues cornises de maons que assenyalen on hi ha el sant. La coberta està formada per quatre frontons triangulars coronats amb una creu de formigó de 70 cm.

Al davant hi ha tres graons per a poder veure millor el sant a través d'una porteta de vidre.

La restauració va anar a càrrec dels germans paletes Eladi i Jaume Sala Burdó. Pràcticament es va fer tot l'arrebossat nou i el sostre es va reforçar amb una malla de polièster cobert amb ciment cola, ja que en aquest punt s'havia obert la teu-

Oratori de Sant Sebastià. Barraca del Tomàs (fot. J. Canamasas)

lada i entrava aigua a l'interior. La pintura anà a càrrec del matrimoni Flórez-Camprubí i també els ajudà el Josep Vilà Mas.

A 100 metres de l'oratori es troba la barraca del Tomàs. És un edifici de pedra seca, de planta rectangular i dues dependències, una per al pagès i l'altra per a l'animal. Precisament aquesta última part, que disposava d'estable, és la que s'havia ensorrat, tot i ser la part més nova, ja que es veu ben clar que aquesta part és un afegit i el sostre es va construir amb bigues que aguantaven unes lloses de pedra. En canvi, l'altra dependència està coberta amb volta circular de pedra. La reparació va anar a càrrec dels mateixos paletes que restauraren l'oratori. Es va seguir el mètode

de construcció de pedra seca i la teulada s'omplí amb terra. També es van arreglar tres pedrissos davant la barraca per a poder-hi seure.

Tot el material de les dues restauracions el va pagar l'ajuntament d'Oló. La idea és continuar restaurant més barragues i més oratoris, sobretot si hi ha voluntaris.

Quants hem de ser a l'Estany? Desbarrar sobre demografia

David Prat

Em deixaré endur per l'onada de la cultura cunyadista que tanta gràcia ens fa als catalans i pontificaré —amb la cervesa a la mà i rosegant l'escuradents— que la població de l'Estany s'envelleix, que ens calen més habitants al poble i que a l'hivern fa basarda veure els carrers buits.

Si convé, però, puc canviar de personatge i presentar batalla, sempre armat amb l'escuradents, això sí:

—Ja estem bé així! Per què vols més gent? Més gent, més problemes! Que no ho veus, quins personatges venen! L'Estany no creix, d'acord, però tampoc no perd població.

El passat 23 de març, en la presentació del número 69 de la revista *Modilianum* a Mojà, Xavier Rubio va resumir el seu article *Línies interpretatives de l'evolució de la població del Moianès del 2000 al 2021* i va situar l'Estany a la cua del creixement demogràfic comarcal, amb un 2,5% de creixement relatiu al llarg d'aquestes dues dècades, enfront del 45% d'increment de població al Moianès i del 106% de creixement en el municipi que encapçala la llista: Castellcir. En aquest període, l'Estany ha passat de 398 habitants a 409; el Moianès, de 9.800 a 14.240 habitants, i Castellcir, de 366 a 744.

Aquestes dades —i totes les que hi vulgueu afegir si llegiu l'article esmentat o us capbusseu en el web de l'Idescat— ens les podem penjar a la paret en forma de gràfic (*Ah, guaita que curios!*) o les podem emprar per a fer política, perquè l'evolució demogràfica del lloc on vivim ens afecta indiscutiblement, tant a Castellcir com a l'Estany. Però tinc la sensació que aquest debat polític no l'afrontem prou, ni com a estanyencs ni com a catalans ni com a ha-

bitants del planeta. I els països del món que aborden el tema, sigui amb polítiques natalistes o al contrari, solen fer-ho des de premisses religioses o polítiques —ben sovint de tarannà totalitari— que produeixen més aviat angúnia. És veritat que els ajuntaments promouen polítiques demogràfiques amb els seus plans urbanístics, però no se sol debatre el tema de manera explícita.

Detecto una tendència general, en qualsevol cas, a defugir la qüestió. Potser perquè dins de cada ideologia s'hi poden trobar opinions oposades. O perquè ens fa por plantejar temes que ens poden fer sospitosos de flirtejar amb posicions ultres. O perquè en realitat no tenim ni idea de si hem de considerar positiu o negatiu el creixement demogràfic. Els defensors del decreixement, oposats frontalment al sistema capitalista, parlen d'energia, de consum, de PIB i de medi ambient, però no solen posar èmfasi en la demografia. Davant el problema de la manca d'aigua, per exemple, es parla d'aprofitament, de pluja, de reg, de filtracions, de piscines, de dessalinització..., però poc del nombre de boques que beuen, del nombre de cossos que es dutxen, del nombre de mans que renten plats.

Centrem-nos en l'Estany, però, i comencem parlant de fets, admetent d'antuvi i humilment que la feina de trobar dades fiables és més difícil del que em pensava i em disculpo per tots els errors que se'm puguin haver escapat.

L'evolució demogràfica d'aquest poble presenta una insòlita estabilitat al llarg dels darrers cinquanta o seixanta anys. És cert que a mitjan segle XIX

s'havia sobrepassat el mig miler d'habitants, però fa gairebé un segle i mig que s'està per sota d'aquesta xifra. Durant la primera meitat del segle XX el nombre d'habitants del poble es mou al voltant de 450 veïns, però en la dècada dels seixanta es registra un descens pronunciat de la població i l'any 1965 el poble es va quedar per sota dels 400 habitants. D'aleshores ençà la xifra ha anat oscil·lant entre el mínim dels anys 1970 i 1975 amb 369 habitants i el màxim del 2013 amb 411.

A mi m'agradaria que els responsables polítics valoressin dades com aquestes, que ho fessin amb arguments i inspirant-se en les conviccions que els empenyen a ocupar-se de la cosa pública. ¿A l'Estany li ha aportat res de bo, o de dolent, aquesta estabilitat demogràfica? Hem de fer alguna cosa per mantenir la situació? ¿O, per contra, cal fer esforços per canviar la tendència?

Deixeu-me, ara, tornar a la barra del bar, a la conversa de cunyats. ¿Que la població de l'Estany s'envelleix, diuen alguns? Doncs sí, sembla que això és un fet en el darrer quart de segle. L'any 2000

la població infantil i jove (fins a 24 anys) del poble era un 22% del total, i l'any 2023 aquest percentatge havia baixat dos punts: un 20%. Per contra, el grup de població més vella (de 65 anys en amunt) representava el 25% de la població l'any 2000 i un 29% l'any 2023.

Si comparem aquestes dades amb les de Catalunya veurem com el Principat ha passat d'un 28% de població infantil i jove i un 17% de majors de 64 l'any 2000 a un 25% de menors de 25 anys i un 19% de vells l'any 2023. També hi ha una tendència a l'envelliment, però la diferència amb l'Estany és notable. Només cal fixar-se amb la diferència entre el percentatge actual de vells estanyencs (un 29%) i catalans (un 19%).

Per tant, ¿estem abocats a perdre població, a l'Estany? Fins ara no ha estat pas així, perquè el saldo migratori positiu compensa el decreixement vegetatiu del poble. Les xifres canten. Sorprendrà molts estanyencs comprovar que el moviment migratori al poble és important. Per tal d'il·lustrar això només diré que entre els anys 2015 i 2022 es van empadronar a l'Estany 222 nous veïns, un 88% proce-

Les tres botigues de l'Estany (fot. D. Prat)

dents de la resta de Catalunya i un 12% d'altres llocs del món. També cal dir que, en el mateix període, es van produir 177 baixes al padró, la qual cosa deixa un saldo migratori positiu de 45 individus en vuit anys.

Quan es parla del tema de l'estancament demogràfic, els estanyencs lamenten recurrentment la pèrdua dràstica de comerços que s'ha patit les darreres dècades, relacionant implícitament una cosa amb l'altra. Però els experts haurien d'aclarir fins a quin punt la pèrdua de comerços als pobles petits va directament lligada a l'evolució demogràfica o bé a altres factors com la generalització de l'ús del cotxe, els canvis d'hàbits de consum, la dificultat del petit comerç de competir en preus amb les grans superfícies o la irrupció d'Amazon en les nostres vides. El fet és que el nombre de botigues del poble no ha baixat perquè s'hagi perdut població, perquè d'habitants no n'hem perduts. Tot i això, alguns veïns es demanen si amb 200 habitants més l'Estany recuperaria alguna de les botigues desaparegudes.

Un altre lloc comú de les converses entre estanyencs és el següent:

—Sí, sí, normalment estem tranquils, aquí, però hi ha moments que no s'hi pot estar, a l'Estany! Els diumenges al matí, per Setmana Santa, al mes d'agost... És que venen ganes de fotre el camp!

Els canvis demogràfics estacionals també afecten els estanyencs; el poble no és cap raresa en el context català. Sí, per Pasqua i al mes d'agost s'omplen moltes de les cases que durant bona part de l'any romanen buides. És el moment dels estiuejants. O dels «vranejants», si emprem un graciós castellanisme ja només en boca dels més grans. Però la migració estacional dels estiuejants ha sofert canvis importantíssims els darrers decennis. L'estiueig que recorden, nostàlgics, molts estanyencs i que ocu-

pava parsimoniosament tres llarguíssims mesos —de Sant Joan a la Mercè— ha passat a millor vida, tant a causa de la fallera viatgera de moltes famílies (*Anirem dues setmanes a Irlanda i després passarem uns quants dies a l'Estany*) com per culpa dels gurus de la nova pedagogia que han difós el dogma segons el qual la canalla feia (i fa!) massa vacances a l'estiu.

El Dilluns de Pasqua a la tarda (o el diumenge del darrer cap de setmana de la temporada estiuenca) és un moment estrany al poble, en què es respira una quietud sobtada. Alguns veïns ho encaxen malament, com l'inici del retorn a la pau del cementiri, mentre altres asaboreixen amb una profunda alegria el final dels tormentosos dies d'atapeïment humà.

—La població de l'Estany potser no creix, però de cases no paren de fer-ne! —s'exclama algú amb murrieria.

L'any 1960 a l'Estany hi havia 124 habitatges, dels quals 99 eren ocupats habitualment per les famílies que hi vivien i només 25 eren residències secundàries. L'any 2021 el nombre d'habitatges era de 337: un augment d'un 172% en 61 anys. I d'aquests 337 habitatges només 174 feien la funció de residència habitual. O sigui, un 52% pelat.

De manera que l'Estany no s'ha omplert de gent però sí de cases, de cases buides durant onze mesos a l'any. I la cosa continua. Entre el 2000 i el 2022 s'hi han construït 43 habitatges. No és veritat, per tant, el tòpic que diu que a l'Estany no s'hi construeix. S'ha de reconèixer que no es va aixecar ni una sola casa entre els anys 2013 i 2019: la crisi del totxo. Exceptuant aquests set anys, però, podem dir que, des que va començar el nou segle, a l'Estany es fan dues cases i mitja cada any. Habitatges per a qui i per a què? Aquesta és una pregunta amb una forta càrrega política.

ESPORTS

Antics futbolistes del C.E. Moià (11) Francesc Crivillés Comermena

Joan Riera

En el novè partit de lliga jugat a casa entre el C.E. Moià i la U.E. Gurb, que va acabar amb el resultat de 2 a 2, fou homenatjat Francesc Crivillés Comermena.

En Francesc, de vuitanta-dos anys, forner de professió, va jugar amb el primer equip del C.E. Moià de 1959 a 1964, aproximadament. Ens va explicar que el primer emplaçament d'aquest forn de pa, regentat per la seva àvia, era al carrer del Forn. L'àvia encara es deia Bou. Quan ell va començar a treballar, tot es feia a mà i calia pesar amb la típica balança. Ens comenta que, al principi, sols feien pans de mig quilo, de quilo, de dos quilos i algun de tres. També ens explica

que els seus grans amics de Moià eren Josep Maria Juncadella (bomber), Josep Padrís (carnisser) i Pere Riera (paleta). El dia de l'homenatge es va presentar al camp amb la seva família i va rebre un diploma d'agraïment de part del C.E. Moià. Quan el vàrem anar a entrevistar a Cal Bou, ens va acollir molt bé, i entre altres coses ens va dir el següent:

«Jo vaig començar a jugar en temps del pare Tort, que és qui se'n cuidava. Jo jugava d'extrem dret i solia portar el número 7, tot i que no havia fet gaires gols. Havia jugat amb jugadors més grans, com el Josep Coll de Cal Berenguer i el Lluís Serra, que era molt bo: tot i no ser alt

Ramon Crivillés (dret, quart per la dreta) en l'equip del pare Tort

Ramon Crivillés amb la família, el dia de l'homenatge

jugava de central i, de cap, les treia totes, amb l'Andreu Garròs, amb el Tallón, que era fill d'un guàrdia civil, amb el Josep Dalmau, amb el Climent Romeu de Cal Feroi, el Joan de Cal Teuler, el Cinto, el Jaume Valdeoriola... El Martínez, barber del carrer de les Joies, també jugava amb el Moià en la posició que convenia. A vegades també jugava el Carbonell de l'Estany, que era el fill del qui ens portava amb l'autobús per a anar als desplaçaments. A dins d'aquest autocar vell, fèiem la gran gatzara. El Carbonell fill jugava de davanter i era un bon jugador, igual que el Padrós, que va arribar a jugar amb el Condal. Però quan als Carbonell els va tocar la loteria de l'Estany se'n van anar a viure a Barcelona. Hi havia un germà més petit que aquest que jugava amb mi, que es va morir jove. Quan l'Agustí Vives feia el servei militar, jo jugava amb la seva

fitxa. Quan l'àrbitre passava revisió deia: "Agustí Vives!" i jo, una mica amb el cap baix, contestava: "Ribas!" Els partits eren d'hora, el diumenge a la tarda, al camp de tocar la carretera, però era molt diferent dels camps d'ara. Tot i que jo treballava de la una de la nit a les nou del matí, no em venia pas d'aquí; molts cops, entre setmana, amb el Padrós anàvem alguna tarda a córrer al camp sense llum ni res. El dia de partit, jo havia descansat poc, però de jove... tot s'aguanta. Ara hi ha jugadors professionals que amb tres dies encara no en tenen prou per a reposar. Solíem jugar molt cap al cantó de Vic. Havíem anat a Borgonyà, que era l'únic camp que ja hi havia herba: el devien regar amb l'aigua del riu que passa pel costat. La pilota, amb aquell cordill, feia mal al cap, segons com l'ensopegaves. Les sabates de futbol les agafàvem d'un sac a la babalà. És

el que hi havia llavors. També anàvem a jugar a Castellerçol, on jo tenia parents, a Sant Feliu de Codines, i a algun altre poble. Una vegada vàrem anar a jugar a Andorra: gairebé no hi havia cotxes i, arribem allà i ja n'hi havia unes estibes de vells que tothom va quedar parat. Abans del partit gairebé tots vam anar a comprar, ja que era molt «barato» i allà hi havia de tot. El Valentí Gaja era el *jefe*, es cuidava de l'equip, hi tenia molta afició. El Jaume de Cal Noc l'ajudava; jo encara havia jugat algun partit amb ell. El Quico Pascual havia tingut el bar del camp i també ens ajudava, juntament amb el Manelet. A mi

sempre m'agradava anar de cara a la baraca. M'ho vaig passar bé, jugant a futbol. Els de Vic em van demanar si volia anar a jugar amb ells, però els vaig dir que no, perquè m'anava malament de baixar a entrenar-me. Els vaig dir que ja estava bé aquí. Una vegada que va venir el Castellerçol a jugar a Moià, jo vaig fer un xut enlaire que va acabar essent un gol des del mig del camp. També recordo que un dia hi va haver un «follon» en acabar un partit: com que sempre hi havia la parella, anant del camp a la caseta un guàrdia civil va treure la pistola. No va passar res, sols ho va fer per aturar la gent.»

Marcelo Sánchez, enamorat del futbol

M. C. Muñoz

Marcelo Sánchez (fot. M.C. Muñoz)

Aquesta tarda hem quedat amb el Marcelo per a parlar de la seva més gran afició: el futbol. Encara té els ulls brillants de l'últim partit que ha vist, al qual l'ha acompanyat un dels seus fills.

Quin va ser el teu primer contacte amb el futbol?

Mi padre vendía caramelos entre

el público cuando había partido, y yo lo acompañaba y le ayudaba a vender.

I et va agradar el futbol...

El fútbol me ha gustado de siempre, de toda la vida. Cuando tenía siete u ocho años nos juntábamos con los amigos y escuchábamos los partidos por la radio.

I jugaves a l'equip del teu poble?

Yo jugaba de aficionado, en el pueblo. Y si faltaba algún árbitro, me ponía yo a hacer de árbitro. Cuando llegué a Moià, seguí igual. ¡Pues no hemos corrido nada por los campos de fútbol, con mi mujer y mis hijos!

I vas arribar a Moià...

Yo trabajaba de dependiente en un almacén de piensos, en Siles, mi pueblo natal. Allí conocí a la Angelita. Ella estuvo sirviendo en Barcelona, y también trabajó en Moià, con diecisiete años. Nos casamos en 1959, y en Siles nacieron dos de mis hijos, el Francisco y el Marcial. En 1963 nos vinimos a Moià. En Siles ganaba 1.100 o 1.200 pesetas al mes, y aquí, la primera semana, gané 175 pesetas. Pero

Odontologia conservadora i estètica
Endodòncia i pròtesis
Odontopediatria
Ortodòncia
Cirurgia
Implants i periodòncia
Blanquejaments

Visites diàries

CLÍNICA DENTAL ANFRUNS

Dra. Carlota Anfruns Damians - Odontòloga i Màster en Od. Integrada d'adults
Dr. Lluís M. Anfruns i Serra / Metge - Estomatòleg

Av. de la Vila, 3-5 - 08180 Moià - Tel. 93 820 81 28

mira, la circumstàncies de la vida nos van traïer aquí. Quan vam arribar em vaig col·locar al Sindicat. Quan em demanaven un treballador, íbamos a fer el que necessitaven els pagadors. Però vaig estar poc temps, en quant vaig poder em vaig col·locar a la fàbrica del Comadran.

I el futbol?

Al poc temps de treballar a la fàbrica, em vaig començar al futbol. La meua dona lavava i cosia la roba dels jugadors (no hi havia tants equipaments com ara, i si se rompíen, havia de cosir-los), i jo em vaig col·locar fent de tot perquè em agradava, sense cobrar. Ella sí cobrava. Estuve més de vint anys. He conegut a un munt de presidents.

Què vol dir que feies de tot?

Pues que marcava el camp, feia de delegat de camp, de masajista, limpiava les botes, he arbitrat alguns partits d'aficionats... Vaig aprendre molt del Manelet, ajudant-lo en quant podia.

I jugaves a l'equip?

Quan jo em vaig posar al futbol no hi havia equip. El Gaja i el Manelet se cuidaven dels partits, però no hi havia equip. En resumides comptes, nos vam reunir el Manelet, un senyor que havia a l'economat del Comadran, del que no recordo el nom, i jo, i nos íbamos per els pobles de voltant a veure partits i aconseguir jugadors per montar un equi-

po a Moià. Nosaltres nos pagàvem els taxis, les comides... I poc a poc vam aconseguir formar un equip. Fins que ja va sortir un president, i vam començar a organitzar el club.

M'expliques alguna anècdota?

En temps del Cándido [Gudayol], jo treballava a la fàbrica de la que ell era el encarregat. Un dia, quan vaig arribar a treballar, em va dir: «Marcelo, tens que baixar al camp, que tens que fer això i això i això...» I jo li vaig contestar: «Senyor Cándido, que jo del camp no cobro res, i sense embargo a la fàbrica sí», a lo que ell em va respondre: «Venga, firma y fiche y vuelve cuando acabe.»

I quan vas deixar d'anar a fer de suport de l'equip?

Deixé el futbol enfadat per lo de la roba que lavava la meua dona, que eren uns tres equips. Però, a menudo, sólo cobrava dos perquè deixava el diners del tercer per al club. En temps del Pur-tí com a president, durant una reunió sobre els costos del club que se va fer on estava la discoteca, va saltar i va dir que era molt car lavar la roba, i jo li vaig contestar que no sortia tan car perquè a menudo no lo cobràvem tot per deixar diners per al club. El que cobrava llavors, que era el Riera, el pare, va confirmar lo que va dir; però, encara així, la meua dona va deixar el treball i se lo van passar a ella. Que cobrava més.

Alguna altra?

Una vez, en Torà, vimos a un jugador que salió corriendo sin más ni más, y no sabíamos ni adonde iba ni qué pasaba, hasta que vimos una serpiente detrás de él. Como entonces los campos eran de tierra...

Un día vino un equipo... Yo hacía de delegado de campo y el Manelet de masajista. En una jugada nos anularon un gol. Hubo un pequeño lío con el árbitro y éste nos amenazó con cerrar el campo a la próxima. Poco tiempo después, en otro partido con el mismo árbitro, hubo una jugada conflictiva. Salió el Manelet corriendo a darle dos tortas al árbitro. Yo salí corriendo detrás del Manelet, lo cogí de un brazo, y me dio las dos tortas a mí.

Hay que reconocer que si hoy en día hay varios árbitros y no se aclaran, si el partido lo arbitra uno solo, no hay que me-

terse con el pobre hombre, que está solo y hace lo que puede.

Otra vez, en Manresa, cuando se cuidaba el Gaja, solo eran nueve los jugadores, y nos pusimos a jugar yo y Fernán Núñez para ser once.

Yo me he tirado todos esos años, y después de «plegar» vinieron a buscarme, y me querían pagar. Y dije: «He estado toda la vida sin cobrar, ¿y ahora me queréis pagar?»

El difunto Joan vino a hacerme una entrevista. Me dijo que querían hacerme un homenaje. Pero se murió, y así se quedó la cosa.

I el Marcelo encara m'explica més anècdotes, però aquestes, també, les va explicar en l'entrevista que li va fer en Carles Riera, recollides a la revista Palestra, núm. 77 (1997), «Parlant amb Marcelo Sánchez, col·laborador del Club».

Marcelo Sánchez (a l'esquerra, a la gatzoneta) amb el primer equip del C.E. Moia de la temporada 1965-66 (fot. Renom)

LLETRES

Cal Truques

Marian Baqués

El dia de Sant Josep de l'any 1911 el meu avi Mateu obria una botiga al carrer de la Cisterna, cantonada amb el Portal de Sant Roc, al capdavant del carrer Major. Era en ple centre d'una Terrassa amb uns 22.700 habitants. Però no deixava de ser un poble. Com tota la família, vaig néixer en aquesta botiga, a l'habitació de sobre el magatzem. Hi vaig viure tota la meua infantesa, fins a l'edat de catorze anys. Sempre he dit que vaig aprendre més relacions humanes, més competències i habilitats socials a la botiga que no pas en els anys d'estudi i en les lliçons dels entesos. Amarar-se de les converses i el tracte dels meus pares amb la clientela eren per a mi una escola de bon fer que no té preu. El meu pare era un mestre a l'hora d'escotar, la meua mare xerrava sense dir mai mal de ningú. Ambdós sabien girar la conversa al punt amable quan convenia.

El Portal de Sant Roc era un pas estret que comunicava la Terrassa antiga amb la ciutat industrial. Per això l'any 1961 l'ajuntament decidí ampliar el carrer i la dent de cases que sobresortia entre els carrers Vinyals i Cisterna fou enderrocada. El meu germà no volgué continuar la botiga; jo entrava al seminari aquell any. També cal dir que començaven a aparèixer els primers supermercats, grans superfícies que representaven una competència desigual per a les botigues familiars. El meu pare anà en una fàbrica que treballava el ferro, i sort en tingué a l'hora de la jubilació. El somni del meu avi havia durat dues generacions, però l'experiència de la botiga la porto en mi tota la vida. Estimo el món de la botiga.

Quan a Moià em demanen on vaig viure, els dic que a Cal Truques; és clar que de seguida m'explico. Però m'ho recorda tant! Una botiga familiar, amb habi-

tatge incorporat a sobre, al centre històric, el taulell, les prestatgeries... I tots sabem que les vivències infantils romanen en la memòria fins que la mort o alguna ombra mental les tapa.

Podria subscriure aquestes paraules: «El matrimoni [Rosa Maria i Sebastià] recorda amb enyorança totes les coses viscudes després de quaranta-set anys al capdavant de l'establiment. "M'he passat la vida aquí, la meua mare va trencar aigües rere el taulell", recorda Prat. [...] Durant aquest temps, el negoci ha afrontat reptes: "Vam notar molt l'arribada dels supermercats, recordo sobretot el Llobet", assegura la dona. Davant una competència tan dura, el matrimoni explica: "Hem subsistit gràcies a la fidelització de la clientela i a una oferta diferenciada." Un tracte professional i proper, el repartiment a domicili sense cost afegit i gran varietat de productes han portat Cal Truques a ser un comerç de referència al municipi. "La gent gran valora molt el tracte que donem, mirem d'oferir un servei que cobreixi les necessitats de la gent", afegeix Sebastià Prat. [...] Però ara ja s'acosta el final, d'aquí a uns quants mesos la família Prat Clarà deixarà Cal Truques. "Estem contents, però ens fa llàstima que no continuïn els nostres fills", declaren. Malgrat això, tot apunta que hi haurà traspàs a un extern: "Volem continuïtat, encara que no sigui familiar." A més, tant el Sebastià com la Rosa Maria es mostren optimistes amb el futur del petit comerç: "Que hi hagi interessats en la botiga vol dir que també hi ha clients disposats a comprar"» (Ariadna Gombau, «Cal Truques canviarà de mans després de quatre generacions», dins *Reviu* 7, 26-2-2023).

Furguem en els arxius a veure què hi trobem sobre les botigues. Per cert, bo-

tiga, tenda, però mai aquest castellanisme que és «colmado», que sents a dir fins i tot en els mitjans públics. A la llinda d'una de les dues portes de la botiga on vaig néixer hi havia escrit «Ultramarinos», que així també es deien les botigues, en referència als productes de arribaven de l'altre cantó del mar.

No tinc afany d'historiador, però intuïxo que aquelles portalades amples del carrer de Sant Sebastià obeïen a alguna cosa més que a un espai per a fer entrar matxo i carro. Segurament tenien la finalitat d'oferir productes exposats a l'entrada. Avui, però, no em fico en aquest terreny. Em limito a transcriure unes notes sobre les botigues, bàsicament de comestibles. Les signa l'historiador Marc Pons.

«Un producte de luxe de l'època [segle XVIII, quan sorgeixen les primeres botigues] era la pasta. Els fideus, el producte estrella del món de la pasta, era un aliment habitual a les taules de casa rica; però, en canvi, a les cases humils només apareixien en els àpats de les grans celebracions [...]. Els galets; exposats en sacs oberts com una mànega arromangada. Generalment, els fideuers, a diferència dels cerers, es concentraven en un mateix carrer; pràcticament porta per porta. [...]

»La xocolata era un altre producte de luxe d'aquella Catalunya de la Il·lustració. Van evolucionar d'obrador, exclusivament, a botiga-obrador. El pas que les convertiria en espais de degustació encara s'havia de fer; però, durant el segle XVIII, els tradicionals obradors de xocolata —que a Catalunya arriben de la mà de l'escriptor Francesc Capella—, passarien a destinar una part del seu espai al despatx de les populars rajoles per a fer xocolata desfeta a casa. Les fonts de l'època revelen que, a diferència de les cereries o de les botigues d'indianes, les xocolateries eren sovintejades per les minyones de les cases riques, no per al consum propi sinó per encàrrec de les seves patrones. [...]

»Les fonts documentals revelen que, també, la majoria de les primeres botigues —si més no les que van transcendir en el temps— estaven radicades en vies urbanes de primer ordre. No és cap casualitat que a Tarragona —per posar un exemple— les cereries, els fideuers i les botigues d'indianes es concentrassin al carrer de la Merceria. És a dir, el rovell de l'ou de la ciutat.»

Ja sabem alguna cosa més de les botigues. I una bona jubilació a la Rosa Maria i al Sebastià!

Rosa Maria Clarà i Sebastià Prat, de Cal Truques (fot. Josep Font)

PUBLICACIONS

Modilianum 69: demografia i minyones

Associació Cultural Modilianum

La immigració ha conformat la societat catalana al llarg dels segles. En les seves diverses variants (del medi rural a la ciutat, entre les diverses regions peninsulars o des de qualsevol part del planeta) l'objectiu de qui ha necessitat migrar ha estat sempre aconseguir una vida millor en el nou lloc d'acolliment, tant des del punt de vista econòmic com també de seguretat i perspectives de futur.

Aquest fet és ben present en el número 69 de *Modilianum*, que es va presentar el dissabte 29 d'abril a l'Auditori de Sant Josep davant més de vuitanta persones. Ho és, de manera directa, en l'estudi sobre la població de la nostra comarca en les dues primeres dècades d'aquest segle, obra del demògraf manresà Xavier Rubio («Línies interpretatives de l'evolució de la població del Moianès del 2000 al 2021: de l'explosió de les migracions globals a la sobremortalitat pandèmica»); però també és present en l'estudi de les minyones de mitjan segle XX, realitzat per la membre de Modilianum Roser Portet, ja que una part important d'aquest col·lectiu

era procedent de terres espanyoles («Les minyones de Moià, de 1925 a 1975, a través de la memòria oral»).

En l'acte de presentació, conduït per Josep Font, Rubio sintetitzà les seves aportacions en els efectes de la pandèmia del Covid-19 (sense precedents en la mortalitat des de la guerra civil) i en l'efecte migratori (tant de l'estranger com de dins del país), responsable de l'increment poblacional de la comarca. Per la seva part, Portet incidí en el vessant metodològic de la seva recerca i en la importància de posar el focus en un col·lectiu poc present en els estudis històrics, tant per qüestions de gènere com d'invisibilitat social.

Va obrir la sessió l'alcalde de Moià, Dionís Guiteras, esmentant, entre altres coses, l'experiència com a minyona de la seva mare. Clogué l'acte Meritxell Benedí, presidenta de l'Institut Català de les Dones i regidora de Castellterçol, que relacionà la realitat passada de les minyones i l'actual de les persones que s'ocupen de les cures, sovint també dones amb condicions laborals molt precàries.

Xavier Rubio, Roser Portet i Josep Font, en l'acte de presentació (fot. Elvira Permanyer)

Llibres

Clara Roselló Viader. *Anem d'excursió, aprenem ciència*

Barcelona: Salvatella, 2024. 31 pp.

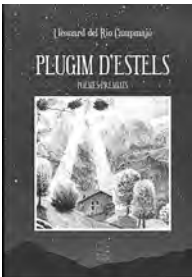
Primer llibre de la moianesa Clara Roselló, il·lustrat per ella mateixa i per Maria Estadella. A partir de dos personatges, la Clara i la Núria, es fomenta entre els més petits l'interès per la natura i per la ciència.

Nona Arola, Magda Rovira i Pep Julià (eds.). *Antologia del Club dels Poetes Morts: Carpe diem*

Barcelona: Edicions Reremús, 2024. 148 pp.

Antologia de les cites literàries esmentades a la pel·lícula *El Club dels Poetes Morts*: cinc segles de poesia concentrats en un recull, lligats per una filosofia, un desig d'aprendre, una voluntat de fer de la poesia una eina bàsica per a la imaginació.

Leonard del Rio Campmajó. *Plugim d'estels: poemes premiats*

Barcelona: Parnass, 2024. 154 pp.

Poemari del prolífic poeta i escriptor igualadí, com també activista cultural, amb pròleg de Carles Riera i Fonts i il·lustracions de Josep M. Balcells Llenas.

Premi Crítica Serra d'Or per a Eduard Altarriba

Eduard Altarriba, company del consell de redacció de LA TOSCA, ha guanyat el premi Crítica Serra d'Or Juvenil 2024 en l'àmbit dels Coneixements per la publicació *Una ciutat a Mart* (Joventut), un àlbum il·lustrat per ell mateix amb textos de reconeguts divulgadors com Sheddad Kaid-Salah Ferrón, Guillem Anglada-Escudé i Miquel Sureda Anfres. Els premis es van fer públics el dia 3 d'abril, amb la participació de la presidenta del Parlament de Catalunya, Anna Erra, i de la consellera de Cultura, Natàlia Garriga. Els Premis Crítica Serra d'Or no tenen dotació econòmica, però gaudeixen d'un gran prestigi en l'àmbit cultural català.

Revistes

—**Caplletra**, núm. 76 (2024), amb una ressenya, signada per Carme Vilà Comajoan, dels *Nous estudis de llengua*, de Josep Ruaix.

—**Catalunya Cristiana**, 29-2-2024 (edició digital), amb l'article «Religió a la carta», de J. Ruaix.

—**Full Diocesà**, 10-3-2024, amb l'article «Ignorància irremeiable?», de J. Ruaix, i 31-3-2014, amb el poema «Pasqueriallera», de Carles Riera.

—**L'Enllaç dels Anoiencs**, 29-2-2024, amb una ressenya, signada per Lleonard del Rio, del poemari *Descabdellant somnis*, de Glòria Pons.

—**Llengua Nacional**, núm. 126 (2024), amb una entrevista a Jaume Macià i Anna M. Muñoz i l'article «“Fes-ne cent i erra'n una”, versió d'un conegut refrany castellà (I)», de C. Riera, i «Problemes de grafia o pronúncia “a/e”» i la ressenya del llibre *Fabra, Moll i Sanchis Guarnier*, d'A. Ferrando, per J. Ruaix.

—**Llengua & Literatura**, núm. 34 (2004), amb la ressenya de *Nous estudis de llengua*, de Ruaix, i la necrològica del llatísta Jaume Medina per C. Riera.

—**Serra d'Or**, maig 2014, amb l'article «Albert Jané, gramàtic i escriptor», de C. Riera.

Diaris

Regió7

29-2-2024

«Moià amplia el pressupost de Cal Comadran mentre espera els nous terminis. El consistori està pendent d'una pròrroga per a no perdre una subvenció europea d'1,4 milions d'euros per a les obres de reforma de l'antiga fàbrica».

4-3-2014

«El pressupost del Govern amplia les millores de la C-59 al Moianès. A part de completar les obres en execució en un tram de 16 km, la proposta pactada entre ERC i PSC inclou la variant de Sant Feliu i el projecte per a millorar el tram des de Moià fins a l'Eix Transversal».

14-3-2024

«La moianesa Anna Bach participarà en la nova missió simulada a Mart. Llicenciada en matemàtica i informàtica, va formar

part de la primera experiència del projecte Hypatia, liderat per dones, i repetirà en la segona»

19-3-2024

«Moià inicia la urbanització de Montví de Baix, que arrossega de fa dècades. De moment, s'afrontarà la primera de les dues fases que hi ha previstes, amb un cost de 3,9 milions i una execució d'un any de durada. L'empresa que va quedar segona va recórrer contra l'adjudicació, però el tribunal ha resolt a favor de l'ajuntament».

25-3-2024

«La campanya de la vespa asiàtica captura 6.439 vespes reines al Moianès».

EL PUNT AVUI⁺

18-3-2024

«Picanyol (1948-2021)», nota biogràfica a la secció «Tot recordant».

BREUS

Visita pastoral

Durant els mesos de gener-abril ha tingut lloc la visita pastoral del bisbe de Vic, Romà Casanova i Casanova, a les parròquies de l'arxiprestat del Moianès. Per ordre cronològic: Sant Llorenç Savall, Gallifa, Collsuspina, Sant Quirze Safaja, Monistrol de Calders, Sant Feliu de Codines, l'Estany, Castellterçol, Moià, Calders, Castellcir, Granera i Riells del Fai. A tot arreu ha celebrat l'anomenada «missa estacional», ha signat els llibres parroquials, ha parlat amb els preveres i els feligresos, ha escrit una acta en el «Llibre de visites»; també, en alguns llocs, ha anat a veure malalts, ha visitat escoles, ha administrat el sagrament de la confirmació, etc. La visita pastoral s'inicià amb una missa a la catedral de Vic i es clourà amb una trobada conjunta amb el clergat de l'arxiprestat, a Castellcir.

Exposicions d'art

Jordi Soldevila i Segura ha presentat, de l'1 al 23 de març a la sala d'exposicions del COAC a Vic «Màcules», una mostra de les seves darreres creacions pictòriques inspirades en el terra de la ciutat, «ja sigui de pedra, enrajolat, encimentat o enquitranat»: cada element «real», una vegada aïllat i descontextualitzat, el converteix en una geometria o retrat, únic i irrepetible.

Del 4 d'abril al 18 de maig, Josep Segú exposa per quarta vegada a la barcelonina Sala Parés amb la seva producció més recent, vuit obres en què són protagonistes els paisatges urbans de Nova York sota el títol de «Tots els mecanismes». A més del llenguatge realista, amb una tractament de la llum i el color que supera la realitat, algunes de les noves obres es caracteritzen per la llum que incideix en els aparadors, on es reflecteix la vida urbana, amb la fusió d'objectes i el resultat de depurades combinacions cromàtiques.

Enganxada de cartells contra l'Escorxador

El dia 22 de març Moià es va llevar amb les cartelleres, però també amb moltes portes i parets, empaperades amb cartells contraris a l'Escorxador i signats per un col·lectiu anomenat «Moià diu no a l'escorxador». Cap a migdia, la brigada els havia retirat gairebé en la seva totalitat. En el perfil d'Instagram del col·lectiu, amb 55 seguidors, es va publicar un vídeo de l'enganxada de cartells nocturna.

Clara Renom, amb «Mar i cel»

En la versió de *Mar i cel* que commemora el cinquantè aniversari de la companyia Dagoll Dagom hi participa la soprano Clara Renom. En el musical, basat en l'obra d'Àngel Guimerà i amb música d'Albert Guinovart, la moianesa interpreta el paper de la mare de Saïd. La mateixa cantant actua a l'Auditori de Barcelona, el dia 19 de maig, en el concert «Musicals de Guinovart». Renom i Guinovart ja van col·laborar, a Moià mateix, en la Festa de l'Arbre Fruiter de l'any passat.

Els Armats de Moià, a Banyoles

Els Armats de Moià van participar, el diumenge dia 21 de gener, en una trobada de manaies a Banyoles, celebrada amb motiu del 75è aniversari del grup local. Hi van assistir seixanta grups amb uns 2.000 participants.

Mireia Barrera, premi Clavé

L'estanyenca Mireia Barrera ha obtingut el premi d'honor a la trajectòria dins de la sisena edició dels premis de cant coral que atorga la Federació de Cors de Clavé. Barrera lidera en l'actualitat el projecte del Cor Jove Nacional de Catalunya i anteriorment ha dirigit, entre d'altres, la Capella de Música de Santa Maria del Mar, el Cor Madrigal, el Coro de la Orquesta Ciudad de Granada i el Coro Nacional de España.

NECROLÒGIQUES

Ramon Arisa i Franquesa,
impulsor de la piscina municipal
Jaume Clarà

Ramon Arisa, l'any 1970 (fot. Renom)

El dia 25 de març ens deixava Ramon Arisa i Franquesa a l'edat de noranta-tres anys. En Ramon va ser un home esportista, que en la seva joventut practicà diverses disciplines, entre elles l'atletisme, però també el ping-pong, els escacs, el futbol, a més d'estar vinculat amb el bàsquet local. Però la seva aportació més important per a Moia va ser en la natació, aconseguint que es construís la primera piscina municipal de la vila.

La reinvidicació d'una piscina té un primer precedent en temps de la República; després, l'any 1948, es construeix la de la Fàbrega, de la qual gaudirien molts moianesos; però, lògicament, la distància des del poble era un problema. Per a aconseguir la desitjada piscina va ser decisiva la intervenció de Ramon Arisa des de l'ajuntament, del qual va ser nomenat regidor pel terç familiar l'octubre de 1963. En ser entrevistat per LA TOSCA el febrer següent, ja exposava entre les seves prioritats: «Fomentar els esports, principalment amb la construcció d'una piscina, tenint en compte que la natació és una veritable font de salut i un complement per al nostre estiu.»

Amb ell de responsable de la regidoria d'Esports (1964-1971), un grup de joves creà el Club Natación y Deportes Moyá, presidit per Nazari Alibés, amb la intenció inicial de construir la piscina en un solar al costat de l'actual plaça del Moianès. Malgrat que es feu una presentació pública del projecte, el 29 de novembre de 1964, i que es començaren a inscriure socis de la imminent piscina, el projecte es retardà. Va canviar la ubicació per l'emplaçament de l'antic hort del rector (actual plaça del CAP) i els terminis burocràtics feren que no s'inaugurés fins l'11 de juliol de 1970, no com a seu del Club Natación y Deportes, que desapareix, sinó com a piscina municipal i de la Secció de Natació del

 **CLÍNICA DENTAL
PUJOL**

Ctra. de Manresa, 35 - Baixos
08180 Moia
www.clinicadentalmoia.com
Tel. 93 830 06 98
Mòbil 629 058 269

ODONTOLOGIA GENERAL
URGÈNCIES
ORTODÒNCIA
IMPLANTS

Club Esportiu Moià dirigida per Ramon Vendrell. Precisament Vendrell i Ramon Arisa foren els dos representants moia-

nesos dels tretze primers components del Consell Comarcal d'Esports del Bages, constituït l'any 1980.

L'últim viatge del Jordi *Els amics de Moià*

Jordi Grifol

En Jordi Grifol Sellarés va passar molts dels seus anys de feina en una oficina bancària de Moià. Així el vàrem conèixer, amb els seus bons consells d'economia per a no deixar-nos emportar per expectatives que podien semblar interessants i no ho eren tant. D'aquí va sortir un principi de relació, sopars, festes, aniversaris, tot això acompanyats de la seva parella, la Loli, i d'una bona i divertida conversa. A poc a poc s'anava integrant al teixit veïnal de Moià. Bon amic.

Tenia una anima viatgera. Descobrir nous llocs el portava a fer quilòmetres i a viure experiències que l'omplien de satisfacció. Potser aquestes ganes de voltar el van dur a canviar d'aires.

L'enyorarem, ens deixa un grat record. Volem que el destí del seu últim viatge sigui un paradís. Fins a sempre, Jordi!

MOVIMENT DEMOGRÀFIC

Naixements

Ernest Casallarch Serra, fill de Marc i de Roser, dia 25 de febrer.

Arlet Aguilar Martínez, filla d'Álvaro Luis i d'Elvira Noemy, dia 15 de març.

Buba Diakite, fill de Djiby i de Boundiou, dia 26 de març.

Defuncions

Pau Santiago Mallor, de vuitanta-vuit anys, dia 6 de març.

Magí Masip López, de vuitanta-sis anys, dia 13 de març.

Antònia Martínez Borràs, de noranta-un anys, vídua de Jaume Casacuberta,

dia 21 de març, a Manresa, vinculada amb Moià.

Jordi Grifol Sellarés, de seixanta-set anys, dia 21 de març, a Manresa, vinculat amb Moià.

Clara Vilardell Albareda, de noranta anys, vídua de Miquel Oller Solà, dia 24 de març, a Barcelona, vinculada amb Moià.

Ramon Arisa Franquesa, de norantatres anys, vidu de Maria Rosa Clusella, dia 25 de març.

Rosa Antonell Codina, de cent anys, vídua de Jaume Datzira, dia 29 de març.

DADES METEOROLÒGIQUES

Estació pluviomètrica de l'Escola Pia

LATITUD 41° 48' 53" N LONGITUD 2° 5' 44" ALTITUD 741 m

FEBRER 2024

DÈCADA	TEMPERATURES			ESTAT DEL CEL			VENT	PLUJA	
	Màx.	Min.	Mit.	Serens	Coberts	Núvols	Dominant	Parcial	TOTAL
De l'1 al 10	14,9	5,3	10,1	5	2	3	SW	6,4	
De l'11 al 20	15,5	5,4	10,5	6	1	3	SW	3,0	
Del 21 al 29	13,0	3,3	8,2	1	2	6	SW	0,2	9,6

MARÇ 2024

DÈCADA	TEMPERATURES			ESTAT DEL CEL			VENT	PLUJA	
	Màx.	Min.	Mit.	Serens	Coberts	Núvols	Dominant	Parcial	TOTAL
De l'1 al 10	11,5	2,5	7,0	1	3	6	SW	64,4	
De l'11 al 20	18,4	7,3	12,9	7	0	3	S	0,0	
Del 21 al 31	15,1	7,1	11,1	3	6	2	S	35,6	100,0

COMPARATIVA FEBRER-MARÇ 1924 - 2024

	Febrer 1924	Febrer 2024	Març 1924	Març 2024
Mitjana de les màximes	6,4	14,0	12,6	15,0
Mitjana de les mínimes	-2,4	4,7	2,8	5,7
Temperatura mitjana	2,0	9,4	7,7	10,3
Màxima absoluta	11,0	21,4	17,0	23,8
Mínima absoluta	-10,0	1,1	-6,0	0,1
Pluja mensual	29,4	9,6	49,4	100,0
Pluja màxima en un dia	15,4	3,2	19,5	44,4
Dies de pluja	5	6	13	10
Dies de neu	3	0	0	1

En el tres mesos d'hivern (desembre, gener i febrer) només en 7 dies hi ha hagut una mínima negativa. El dia 8 de gener assolirem -2,6 graus; fou la mínima d'aquests tres mesos. Neu el dia 3 de març, que no va arribar a cobrir el terra.

Les dades meteorològiques de Moia actualitzades cada 15 minuts (i les dades històriques des de l'any 2006) es poden consultar a la web gestionada per la família de Carles Illa i Casanova, *Meteo-Moia.cat*. També es pot seguir al Twitter (@MeteoMoia), al Facebook (Meteo.Moia) i a Instagram (@elmoianes).

NOTA DE LA REDACCIÓ

Totes les persones i entitats que vulguin fer-nos arribar articles, cròniques, informacions, etc. per al pròxim número de LA TOSCA, ens ho poden fer arribar fins al dia **23 de maig**, a través del correu electrònic latosca@latosca.cat o bé deixant-nos-ho a la nostra bústia, a Can Carner.

**Per a dents
més blanques**

DENTIBLANC

El dentífric amb extracte de papaia,
d'enèrgica acció emblanquidora.

**DENTS NETES,
BLANQUES I
BRILLANTS**

Demani consell farmacèutic.

jordi ferrer

ASSEGURANCES

Per oferir
encara un millor
servei, ens hem
traslladat a la
**Plaça
Sant Sebastià, 7**

**938 208 118
663 222 881**

HORARI:
Dilluns a Dijous
09:00 a 14:00
15:30 a 19:00

Divendres:
09:00 a 14:00

jordiferrerassegurances@gmail.com

